

KID E

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 1 • 2024

KIDE

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 1 • 2024
www.ulapland.fi/kide

Kide ilmestyy kaksi kertaa vuodessa.

Päätoimittaja MARJO LAUKKANEN

Toimittajat SARI VÄYRYNEN, JAANA OJUVA

Art Director REETTA LINNA

Valokuvaajat ELLI ALASAARI,
SANTERI HAPPONEN, VILLE RINNE

Päätoimittaja, p. 040 484 4296
Sähköpostit: etunimi.sukunimi@ulapland.fi
Painos 2 500 kpl, Lapin yliopistopaino
Kide (verkko): ISSN: 2242-6612
Kide (painettu): ISSN: 0787-0965
Mediakortti ja osoitteenmuutokset:
www.ulapland.fi/kide
Julkaisija: Lapin yliopisto/Viestintä, PL 122,
96101 Rovaniemi.

ELLI ALASAARI

tekijä

Santeri Happonen
Valokuvaaja

Valokuvauksessa minua kiinnostaa erityisesti kohteen ja ympäristön välinen vuorovaikutus, mikä voi ilmetä paitsi fyysisenä kosketuksena myös kohteen tietynlaisena asettumisena miljööseen sommittelun, rajauksen ja usein henkilöohjauksen keinoin. Kide-lehteen kuvaankin pääasiassa juuri henkilökuvia, jolloin tavoitteenani on teknisesti tasapainoinen, arvostava ja totuudenmukainen representaatio kohteesta. Hyvää henkilökuvaa ei tekoälysisältö korvaa!

TEKIJÄ-palstalla esitellään lehden tekijöitä.

POHJOISEN PUOLESTA

- 4 Jälkiä
Sámegillii
- 5 Mie
- 6 Palokärki
Luovat
- 7 Aura
Kolumni

TUOKIO

- 24 Tuokio arktisessa

OPISKELUA

- 26 Sarjakuva
- 27 Väitöskirjatutkijaksi on monia reittejä
- 28 Työteliäät opiskeluvuodet
- 29 Alumni

KITEYTYKSET

- 30 "Vilpittömästi sinun"
- 34 Yhdessä ja erikseen oivaltaen
- 36 Mitä sivistys merkitsee sinulle?

HIPUT

- 38 Rytmikästä terapiaa
- 39 Eskon puumerkki
- 40 Julkaisu
- 41 Väitös
- 42 Käytävägallup
- 44 Lukunurkka
Voimapaikkani
- 45 Työpäiväni
- 46 Hiutaleita

TEEMA Utopia

Millaisessa yhteiskunnassa eläisimme, jos se olisi sinusta kiinni? Mihin arvoihin maailmamme perustuisi ja miten päättäisimme asioista? Millainen olisi sinun utopiasasi, meidän utopiamme?

8 Taiteella kohti nykyistä parempaa maailmaa [KALLE LAMPELA](#)

10 Meillä on unelma, yhteiskunnallinen unelma • 16 Kuvittele paras mahdollinen maailma

20 Oikeuden kestävä murros • 22 Moido fossiili-utopia!

ELLI ALASAARI

Ihanteellisessa maailmassa vallitsisi rauha ja kunnioitus kanssaihmisten kesken.

16

Utopia on olemassa olevan kritiikkiä, nykyisyyden vastakuva, jota motivoi ajatus paremmasta.

10

ELIEL HAKURI

Markkinoiden tulee löytää uusi tapa toimia, etenkin energiantuotannon ja -kulutuksen, liikenteen, ruoantuotannon sekä asumisen ratkaisuisa.

20

MARJO HILLVIRTA

KANNEN KUVITUS: ELIEL HAKURI

Pohjoisen puolesta

Ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä.

ANNA MUOTKA

jälkiä

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikön kynästä
MARKKU HEIKKILÄ

MUSERTAVAN TURVALLISTA

Helmikuussa Lapin yliopiston ja sen Arktisen keskuksen asiantuntijat kertoivat Kanadan ja Yhdysvaltain pääkaupungeissa Suomesta arktisena maana. Ottawassa ja Washington DC:ssa oli Suomen suurlähetystöjen kutsuma paneelikeskustelu, jossa oli kaksi aihetta: arktinen geopolitiikka sekä oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus.

Geopolitiikan kohdalla puhuttiin Venäjistä, Kiinasta ja Natosta. Suomalaisen panelistin tehtäväksi jäi pitää turvallisuusriskinä myös ilmastonmuutosta. Oikeudenmukaisuuden ja kestävyiden teemat tuntuivat tulevan suurelle osalle yleisöstä uutena, etenkin Washingtonissa: tällaisiako kysymyksiä on arktisella alueella, kiinnostavaa. Yleensä kaupungissa puhutaan vain arktisen kovan turvallisuuden kysymyksistä.

Pidämme herkästi amerikkalaista arktista turvallisuuspuhetta tärkeänä, koska sitä kuulee niin paljon. Mutta kuuleeko sitä juuri siksi, että muita teemoja ei siellä niinkään tunneta? Näin olemme ison kysymyksen äärellä: kun puhumme koko ajan enemmän ja enemmän turvallisuudesta, mistä silloin emme puhu?

SÁMEGILLII

Dán spálttas čáallet olbmot, geat beroštit sámedutkamušas, sámegeielas ja sáme kultuvrras. Palstalla kirjoittavat saamentutkimuksesta ja -kulttuurista sekä saamen kielestä kiinnostuneet henkilöt.

DUODJEESTETIHKKA SPEADJALASTÁ SÁMI ÁRVVUID JA MÁILMMIIPMÁRDUSA

Lean dutkan nákkosgirjjistan duoji estetihka leahkima dáiddalaš produkšuvnna bakte.

Sápmelažžii gákti ii leat dušše bivttas, muhto dat muitala gullevašvuođas eatnamii, guvlui, servošii, sohki ja bearrašii. Gákti guoddá dovdomearkkaid, ja gárvodeamis/čihadeamis čájehit duoji iešguđetlágan dimenšuvnnaid. Dovdomearkkaid dulkonmáhttu eaktuda gullevašvuođa servošii.

Nu duoji searvvušlaš dahje oktagaslašnai ollašuttin speadjalastá sámi árvvuid ja máilmmiipmárdusa, duoji vuoingalašvuođa. Máttuid gudnejahttin ja árbevieruid árvvusatnin bohtet ovdan konkreettalaš duddjomis muhto maiddái sin muitimiin ja diehtodáiddu sirdimiin sohka buolvvas nubbái.

Dujiide laktásit dávjá muitalusat, mat čujuhit duoji holisttalašvuhtii. Nuppe dáfus duodjedovdamuš ii leat dušše boarráset buolvva vuoigatvuohta, dannego ealli duodjekultuvra čuovvu áiggi: nuorat dollet dan badjin ja ovddidit ođđa duodjemálliid.

DUODJIN ESTETIHKKA HEIJASTELEE SAAMELAISIA ARVOJA JA MAAILMANKÄSITYSTÄ

Olen tutkinut väitöstyössäni saamelaisen käsityön eli duodjin esteettistä olemusta taiteellisen tuotannon kautta.

Saamelaiselle gákti ei ole vain vaate, vaan se kertoo kuuluvaisuudesta maahan, alueeseen, yhteisöön, sukuun ja perheeseen. Gákti kantaa tuntomerkkejä, ja pukeutumisessa heijastuvat duodjin eli saamelaisen käsityön moninaiset ulottuvuudet. Tuntomerkkien tulkintakyky edellyttää kuuluvaisuutta yhteisöön.

Niin duodjin yhteisöllinen kuin yksilöllisempikin toteuttaminen heijastelee saamelaisia arvoja ja maailmankäsitystä, duodjin sie-lullisuutta. Esivanhempien kunnioittaminen ja perinteen arvostaminen tulee esille konkreettisesti tekemisessä mutta myös heidän muistamisena ja tietotaidon siirtämisenä sukupolvelta toiselle.

Teoksiini liittyy usein tarinallisuus, joka viittaa duodjin kokonaisvaltaisuuteen. Toisaalta duodjituntemus ei ole vain vanhemman sukupolven oikeus, sillä elävä duodjikulttuuri seuraa aikaansa: nuoremmat pitävät sitä yllä ja kehittävät uusia duodjin tuntomerkkejä.

MAARIT MAGGA

Vuosttašamanueansa/Amanuenssi,
Sámi allaskuvla

JOHANNA BUCHERT

VILLE RINNE

Intohimoisesti kohti yhteistä tavoitetta

Johanna Buchert täyttää kohta 64 vuotta, mutta tahdin hidastamisesta ei ole tietoakaan.

– Työnteko on älyttömän kivaa. Innostun tutkimuksesta ja siitä, että opin joka päivä jotakin uutta, kun keskustelen erilaisten ihmisten kanssa.

Buchert on Luonnonvarakeskuksen pääjohtaja, joka valittiin tänä vuonna Lapin yliopiston hallituksen puheenjohtajaksi. Tekemistä riittää myös vapaa-ajalla.

– Olen sandwich-sukupolvea. On lapsenlapset ja 97-vuotias äiti, ja pyrin kaikkia hoitamaan, Buchert naurahtaa.

Mökkeilystä nauttivalla Buchertilla on Etelä-Savossa kaksikin mökkiä, joista toinen kuului ennen hänen vanhempilleen.

– Näin hybridityön aikaan haaveilen siitä, että voisin tehdä kesällä töitä mökiltä. Torppaan on laitettu tätä varten moneen suuntaan sojottavat antennit.

Kipinä tutkimukseen syttyi, kun Buchert diplomi-insinööriksi valmistuttuaan meni VTT:lle tekemään väitöskirjaa.

– Minulla oli superhyvä ohjaaja, Liisa Viikari, joka opetti tutkijan työn perusasiat ja herätti intohimon tieteeseen. Hänen ansiostaan minusta tuli tutkija.

Johtajana Buchert haluaa olla avoin ja rento. Hänen mukaansa on tärkeää, että töitä tehdään hyvällä mielellä.

– Meillä oli juuri hallituksen kokous, jossa nauroimme paljon – ja samalla veimme asioita tehokkaasti eteenpäin.

Buchertin mukaan yksi yliopiston hallituksen tärkeimpiä tehtäviä on tukea yliopistoa valitsemaan terävä tekemisen fokus.

– Akateemisessa yliopistossa kaikki kukat saavat kukkia, mutta miten saisimme ne kukkimaan samaan suuntaan. Lapin yliopisto on pieni, ärhäkkä ja erittäin osaava arktisissa asioissa. Haluaisin, että se on tulevaisuudessa vielä ärhäkämpi ja kunnianhimoisempi huippuyliopisto, joka todellakin on kokoaan isompi.

Buchertin mukaan tavoite ei ole tuulesta temmattu, mutta se vie aikaa ja vaatii luovuuden ruokkimista.

– Meidän pitää mennä eturiviin ja uskoa itseemme. Olen vierailut maailmalla huippuyliopistoissa, jotka ovat pieniä ja syrjässä mutta joihin opettajat, tutkijat ja opiskelijat haluavat tulla. Pieni yliopisto voi järjestää opetusta ihan eri tavalla kuin massayliopistot. Meidän pitää saada Lapin yliopiston pienuudesta hyve ja upeasta sijainnista kaikki irti.

MARJO LAUKKANEN

Palokärki

Suomen kielen ja kulttuurin lehtori kuulostelee maakunnan ääniä.

Kesken sitkeän kirjoittamisen py-sähdyn yhtäkkiä ja hätkähdän. Mistä tässä pakkomielteisessä lennossa on kyse? Olen luonut fiktiivistä tarinaa päivätolkulla, elänyt kohtauksessa. Herännyt öisin tuttuun ääneen, ikään kuin metsästännyt olematonta sääskeä tyhjistä pesäkolosta. Mutta saalis katoaa verhojen poimuihin ja häviää mielestä, joka kerta. Alan jo epäillä ajatuksiani. Minusta on alkanut todella tuntua, että luomisen ytimessä asuu rehellisyys. Se on samalla kaikkein vaikeinta, olla oma itsensä, vailla suoja-kuorta.

Viisaammat ovat sanoneet, että jokaisella meistä on syvä tarina, erityinen tarina, jossa johdonmukaisuutta tärkeämpiä ovat tarinan kannattelemaat tunteet. Pohdin

sitä hiljaisessa luokassa, kun yliopisto-opiskelijoiden kynät suhisevat. Nuorissa ja luovissa ihmisissä näkee palon, mutta myös pelon. Urautuneilta ja tallautuneilta poluilta heidän tulisi ponnistella kohti omia ja perusteltuja havaintoja. Fiktio kirjoittamisessa tavoite ei ole keksiä mielikuvituksellisinta satua vaan kulkea päinvastoin kohti syvempää filosofista totuutta. Jos se tuntuu aidolta kertojalle itselleen, se voi olla sitä myös muille.

Usein parhaimman ja koomisimman pellen sisällä asuu suru, jokin iso ristiriita, syvä tarina. Luominen tuntuu toisinaan jumalalliselta lajilta, mutta myös riivaajien lajilta. Metsään hakeutuvien lajilta, olentojen jotka hakkaavat päätä mäntyyn. Tänne Lapin tuntureille tulevat monet etsimään niitä kaikkein rehellisimpiä ja ihmisen mittaisia ajatuksia. Lähde sinäkin matkaan. Kirjoita itsellesi syvin totuus, tee se ennen kuin unohdat kai-ken. Juuri sinä.

HANNU PALONIEMI

luovat

Taiteellista toimintaa Lapin yliopistossa

OPISKELIJAT TOTEUTTIVAT UTSJOELLA TAIDETYÖPAJOJA TÄHTITAIVAASTA JA LUMENVEISTOSTA

Taiteiden tiedekunnan kuvataidekasvatuksen ja soveltavan taiteen opiskelijat toteuttivat taidetyöpajatoimintaa Utsjoella helmikuussa, osana Tenon tähtitietäjän Ándaras Kitin (1844–1926) juhlatapahtumaa. Ohjaajina olivat professori Mirja Hiltunen ja yliopistonlehtori Antti Stöckell.

Työpajojen lähtökohtana oli Samuli Paulaharjun kokoama perinnetieto Ándaras Kitin elämästä. Opiskelijat suunnittelivat ja vetivät tähtitaivaaseen liittyviä taidetyöpajoja ikäihmisille, päiväkotilapsille ja juhlayleisölle sekä talvitaidetyöpajan lumiveistosta yhteistyössä peruskoululaisten ja lukiolaisten kanssa.

Osa Utsjokisuun koulun pihalle tehtyä lumiveistostokokonaisuutta.

Työpajat olivat osa hanketta, jossa kehitetään taideperustaisia menetelmiä sekä etsitään uusia tapoja kohdata arktisen ja pohjoisen alueen olosuhteet ja erityisesti ihmiset pohjoisia tietämisen tapoja kunnioittaen.

aura

kyntää yliopiston ajankohtaisia tutkimusaiheita

JOUKKOIRTISANOMISEN JÄLKEEN – TAPAUS VEITSILUOTO

Uutiset muutosneuvotteluiden käynnistämisestä ja tuotantolaitosten sulkemisesta ovat seuranneet toisiaan paperi- ja kartonkiteollisuudessa. Lapin yliopiston toimintatutkimuksessa kartoitettiin Kemin Veitsiluodon tehtaan sulkemisen joukkoirtisanomista.

Henna Halttu, Liisa Hokkanen ja Tarja Orjasniemi tarkastelevat tuoreessa julkaisussa joukkoirtisanotuille kohdennettujen palvelujen organisointia. Julkaisussa kartoitetaan, mitkä asiat ovat merkityksellisiä kehitettäessä toimintatapoja ja palvelurakenteita joukkoirtisanomisten yhteyteen. Vastaavaa tietoa on niukalti saatavissa.

Palvelujen toiminnan analyysissa korostui yhteistyön, monitoimijaisen verkostoitumisen ja ennakkoinnin sekä toimintaan sitoutumisen merkitys. Veitsiluodon tapauksessa syntyneeseen kriisitilanteeseen vastattiin välittömästi jalkautumalla tehtaalle. Kautta linjan hallinnollisessa työskentelyssä korostuivat laaja-alaisesti verkostoituneiden organisaatioiden sitoutumisen ja toimintaan sitouttamisen merkitys.

– Veitsiluodon tilanteessa ennakkoinnin vajeita paikkasivat nopea verkoston kokoaminen ja toimijoiden halukkuus toimia. Monella toimijalla oli ammatillisen asemansa ohella henkilökohtainen kosketuspinta tehtaaseen, mikä edesauttoi vahvaa sitoutumista toimintaan, tutkijat kuvailevat.

Tutkimuksen perusteella irtisanottujen näkökulmasta on tärkeintä, että vastuunkantajat toiminnan käynnistämiseksi löytyvät nopeasti ja työskentely on riittävän pitkäkestoista.

jaakko

ANNA-ERIKA HEIKKILÄ

MATKALLA UNESCOON

Kimmeltävä vesi kierähtää naurulokin istuinkiven kylkeen. Pirteä västäräkki löytää kivetä lokin jättämää elämää ja pyrähtää taas siivilleen.

Siihen astelee mies, taipuisa kuin kosken silittämä rantapaju, viaton kuin lumen vapauttama maa. Ja kun hän kääntää katseensa kosken kuohuista rantakiviin liplattelevan veden pintaan, hän näkee veden peilin paloittelemassa kasvoissaan äärettömän, historiallisen matkan.

Mies tarttuu sileään pitkään lipon varteen, heilauttaa kämmenissään taipuisaa vartta ja astelee padolle. Hän ohjaa lippoa uudelleen ja uudelleen virtaa jakavan kiven kosteeseen, jatkaa vartta etäämmälle, tuo takaisin, tunnustelee, hakee ja tunnustelee. Mies silittää lipollaan pohjan kiviä ja sulkeutuu yhteiseen maailmaan kosken kanssa.

Yhtäkkiä lippoa ohjaavissa kämmenissä tuntuu jäntevä pehmeys. Siian hopeisena kiiltelevä pinta kirkastaa miehen katseen. Kala tulee aivan lähelle. Se katsoo miestä silmiin. Siialla miehen silmät ja miehellä siian katse.

Ihmisellä on luontainen tarve tarkoituksenmukaiseen toimintaan. Kun toiminta on sopusoinnussa luonnon ja ympäröivän elämän kanssa, kulttuuri parhaimmillaan kasvaa eläväksi, kyseisestä ajasta riippumattomaksi.

Siian lippousta on Kukkolankoskella harrastettu satoja vuosia samalla periaatteella, samoin välinein. Vain lipon materiaali on muuttunut. Lippous ja siika ovat luoneet omaperäisen kulttuurin Tornionjokivarteen. Se ei ole näyttöluonteista tai museoitua. Se täyttää kaikki ajattoman, pysyvän ja elävän kulttuurin ominaisuudet; se on sopusoinnussa luonnon kanssa, se luo ympärilleen positiivisia asioita.

Kutsun sitä luontoa kunnioittavaksi, pitkän historian omaavaksi, sivistyneeksi taitolajiksi.

Ruotsin vetämänä lippous on matkalla Unescon elävän perinnön luetteloon. Kosken rannan omat performanssitaiteilijat tulevat pitämään huolen siitä, että perinne elää ja Unescon päätöksentekijät voivat tyytyväisin mielin, kaikessa rauhassa ottaa päivänokoset.

JAAKKO HEIKKILÄ
Valokuvataiteilija

PÄÄKIRJOITUS

KALLE LAMPELA

Kuvataiteilija, yliopistotutkija

Taiteella kohti nykyistä parempaa maailmaa

” Poliittista taidetta ajaa eteenpäin vahva pyrkimys muutokseen.

Taiteelle on asetettu utooppisia tehtäviä erilaisissa historiallisissa käännekohtissa. Reilut sata vuotta sitten venäläiset avantgardistit pyrkivät kohti vallankumouksellista teollisuustaidetta. Heidän ajatuksenaan oli, että taide erillisenä ja erityisenä porvarillisena toimintana lakkaisi ja tilalle tulisi uutta neuvostoihmistä palveleva teollinen taide, eli taide sulautuisi teolliseen muotoiluun ja suunnitteluun ja palvelisi vallankumouksen ja kehittyvän neuvostovaltion tarpeita.

Vallankumous söi kuitenkin lapsensa, ja venäläisen avantgardismin tuotannollissosialistiset ihanteet jauhautuivat nuoren neuvostovaltion jyrkkiin talous- ja kulttuuripoliittisiin linjauksiin ja Stalinin puhdistuksiin.

Utopia taiteen lakkauttamisesta ei kuitenkaan sammunut.

Myös 1950–60-lukujen Yhdysvalloissa pyrittiin häivyttämään taiteen ja elämän välistä rajaa. Performanssitaide edeltäneissä Happeningeissa taide pyrittiin sulattamaan arkeen eli jokapäiväisiin askareisiin ja tavallisiin ympäristöihin. Kumoukselliset taiteilijat halusivat lakkauttaa taiteen erillisenä ja erityisenä sosiaalisenä ilmiönä siten, että itse elämästä olisi tullut taidetta. Happening-taiteilijat jatkoivat toisin sanoen venäläisten avantgardistien ihanteita toisenlaisessa historiallisessa tilanteessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa.

Taiteen ja elämän välinen raja on onnistuttu häivyttämään joissakin yksittäisissä taideprojekteissa, mutta käytännössä taide on edelleen omalakinen instituutiossa länsimaisissa yhteiskunnissa. Toisin sanoen kyseinen utopia ei ole vielä toteutunut täydellisesti, kuten eivät ole monet yhteiskuntautopiatkaan.

Tässä ”epäonnistumisessa” piilee utooppisen kaipuun juju – tai paradoksaalisesti sen menestyminen. Utopia on pikemmin ennalta-arvaamaton prosessi kuin tarkka suunnitelma ihanneyhteiskunnalle tai jollekin muutokselle. Mikäli utooppinen pyrkimys toteutuisi, toteutumisen hetkellä se lakkaisi olemasta utopia. Liike kohti jotakin toisenlaista, ei-vielä-olevaa lakkaisi.

On toki muunlaisiakin taideutopioita kuin edellä mainitut.

Kuluvalla 2000-luvulla poliittinen taide on ottanut vahvan jalansijan länsimaisissa taidemaailmoissa. Poliittista taidetta ajaa eteenpäin vahva pyrkimys muutokseen. Poliittisen, maailmaa parantamaan pyrkivän taideaktiivisuuden taustalla vaikuttaa aina toive nykyistä paremmasta huomista, nykyistä maailmaa yhdenvertaisemmasta, ekologisesti kestävämmästä ja rauhanomaisemmasta maailmasta.

Tällaisen taideaktiivisuuden hahmottaminen utooppiseksi toiminnaksi edellyttäisi sitä, että mieltäisimme utopian käsitteen myönteisessä merkityksessä. •

Meillä on unelma, yhteiskunnallinen unelma

TEKSTI MARJO LAUKKANEN | KUVITUS ELIEL HAKURI

Utopiat osoittavat, mikä yhteiskunnassamme on pielessä, ja innostavat tavoittelemaan parempaa. Dystopiat varoittavat, miten voi käydä, jos jatkamme nykyiseen tapaan.

Utopia on sanana ja käsitteenä Thomas Moren käsialaa. Sen pohjana ovat kreikankieliset sanat Eutopos, joka tarkoittaa hyvää ja onnellista paikkaa, sekä Outopos, joka tarkoittaa ei-paikkaa.

– Utopia on siis hyvä paikka, jota ei ole. Se on aina josakin muualla kuin nykyisyydessä, kuvailee sosiologian tutkijatohtori Keijo Lakkala.

Moren klassikoksi noussut *Utopia* julkaistiin vuonna 1516. Kirja jakautuu kahteen osaan, joista ensimmäinen kuvaa aikansa Englantia, sen epätasa-arvoa ja köyhyyttä, ja toinen osa kertoo elämästä fiktiivisellä Utopia-nimisellä saarella. Juuri tässä rinnastuksessa on Lakkalan mukaan utopian ydin.

– Utopia on olemassa olevan kritiikkiä, nykyisyyden vastakuva, jota motivoi ajatus paremmasta. Utopiat ovat siis historiallisia ja muuttuvia, eivät lukkoon lyötyjä.

Arkikielessä utopialla ja utopistisella on monia merkityksiä. Ne voivat viitata jonkin asian olevan mahdollista hahmottelua, mutta niillä voidaan myös kuvailla

jotakin, joka on toivottua vaikkakin ehkä vaikeasti saavutettavaa.

– Utopian ja todellisuuden raja on aina vuorovaikutteinen.

Tarvitsemme vaihtoehtoja ja tulevaisuudenuskoa

Lakkala kiinnostui utopiatutkimuksesta opiskellessaan filosofiaa Jyväskylän yliopistossa. Innostus kantoi läpi kandityön, gradun ja väitöstutkimuksen – ja jatkuu yhä. Kiinnostus utopioihin syntyi jo ennen yliopisto-opintoja, ja yhtenä käännepiirteenä oli Irakin sota vuonna 2003. Sodan yhdeksi motiiviksi katsottiin tuolloin Irakin öljykentät.

– Mietin, että maailmassa on jotakin pahasti pielessä, jos raha motivoi sotimaan. Myös ekokriisi herätti tarpeen etsiä jotakin parempaa.

Lakkalan mukaan utopialla on monta tehtävää. Ensinnäkin se kritisoi nykytilannetta osoittamalla sille vaihtoehtoja. Tätä Lakkala kutsuu utopian kriittiseksi

tehtäväksi. Utopia voi myös innostaa yhteiskunnalliseen muutokseen.

– Se tarjoaa päämäärään, jota voi lähteä tavoittelemaan. Näin sillä voi olla yhteiskunnallisesti mobilisoiva vaikutus.

Esimerkkinä Lakkala mainitsee työväenliikkeen, jonka toimintaa motivoi yhteinen päämäärä.

Lisäksi utopia voi lohduttaa, sillä se tarjoaa vaihtoehdon nykyiselle ja vihjaa, että on mahdollista luoda toisenlainen maailma.

– Vaikka tuo maailma ei tuntuisikaan realistiselta, se voi silti tarjota lohtua. Tämä on utopian eskapistin tehtävä.

Lakkala puhuu mielummin lohdusta kuin toivosta, sillä hänen mukaansa utopia pelkistyy liian helposti juuri epämääräiseksi toivoksi.

– Utopiassa on kyse ennen kaikkea yhteiskunnallisesta kritiikistä ja muutoksen osoittamisesta. Ihmisellä on kyky mielikuvitella ja orientoitua kohti parempia olemassaolon tiloja. Utopiat luovat mentaalista tilaa kuvitella vaihtoehtoja nykyiselle.

Toisen utopia voi olla toisen dystopia

Populaarikulttuurissa dystopiat ovat huomattavasti yleisempiä ja suosittumia kuin utopiat. Siinä missä utopia viittaa hyvään paikkaan, jota ei ole, dystopia tarkoittaa huonoa paikkaa, jota ei ole.

– Utopian narratiivi on ”entä jos”, kun taas dystopian narratiivi on ”jos tämä jatkuu, niin”.

Dystopia maalaa mustalla pensselillä. Mitä tapahtuu, jos nykyiset sodat ja konfliktit laajenevat maailmanlaajuisiksi kaaokseksi? Mitä jos pandemiat tappavat valtaosan ihmisistä, yhteiskunnat muuttuvat totalitaarisiksi valvontakoneistoiksi tai ilmastomuutos tekee maapallosta lähes elinkelvottoman?

Utopioissa sävyt ovat päinvastaisia – heleitä ja maanläheisiä. Entä jos eläisimme tasa-arvoisissa, väkivallattomissa ja hyvinvoivissa yhteisöissä? Mitä jos ketään ei sorrettaisi, luonto kukoistaisi ja kaikilla olisi yhteiskunnassa oma paikkansa ja merkityksensä?

Kaksi täysin erilaista kuvastoa, mutta silti niillä on jotakin yhteistä.

– Utopia ja dystopia ovat saman ilmiön eri puolia, yhteiskunnallisen unelmoinnin muotoja.

Lakkalan mukaan dystopioiden suosiota selittää osaltaan draaman kaari.

Utopian narratiivi on ”entä jos”, kun taas dystopian narratiivi on ”jos tämä jatkuu, niin”.

– Dystopioista saa parempia tarinoita, koska ne sisältävät suuria konflikteja ja jännitteitä. Niihin verrattuna utopiat ovat vähän tylsiä.

Dystopioiden suosion voi ajatella myös heijastelevan epävarmaa aikaamme, jossa on helpompi keksiä, mikä voi mennä pieleen, kuin nähdä yhteisiä ratkaisuja suuriin ongelmiin.

Toisaalta monessa dystopiassakin piilee pinnan alla utooppinen tavoite: ihmiset tavoittelevat yhdessä jotakin parempaa kaaoksen ja tuhon keskellä.

– Utooppinen orientaatio näkyy silloin enemmän henkilöiden toiminnassa kuin maailmassa, jota kuvataan.

Voiko toisen utopia olla toisen dystopia?

– Voi tietenkin olla. Utopiat voivat olla moninaisia ja keskenään ristiriitaisia. Useimmiten utopioita kuitenkin määrittää pyrkimys parempaan tai vahvistuvaan sosiaalisuuteen.

Ilmapiiri luo kysyntää utopioille

Lakkalan mukaan utopiat eivät ole heikentyneet tai kadonneet, kuten jossain vaiheessa uskottiin. Ne ovat vain muuttaneet muotoaan.

– Meillä ei ehkä ole sosialismin kaltaisia, suuria ihmis-massoja liikuttaneita utopioita, mutta on pienempiä utooppisia visioita ja kokeiluita.

Lakkala on huomannut, että kiinnostus ja keskustelu utopioista on kuluneen vuosikymmenen aikana lisääntynyt. Syitä on monia: ilmastomuutos, taluskriisit, lajikato, pandemiat, kiristynyt maailmanpoliittinen tilanne.

– Ilmapiiri luo kysyntää utopioille, sillä tarvitsemme vaihtoehtoja ja tulevaisuudenuskkoa. Moni kaipaa maailmaa,

joka ei olisi niin epävarma ja väkivaltainen. Toinen kysymys on, kuinka paljon tämä tarve kanavoituu yhteiskunnalliseksi liikkeeksi.

– Utopian toteuttaminen vaikuttaa vaikealta erityisesti silloin, kun sitä ajatellaan yksin.

Lakkalan mukaan suuri yhteiskunnallinen muutos vaatii jonkinlaisen yhteiskunnallisen kriisin, joka aiheuttaa joukkoliikehdintää.

– Talouden ongelmat ja ekokriisi pitää saada ratkaistua ihmiskunnan selviytymisen takia. Ne pakottavat meidät ajattelemaan kollektiivisesti vaihtoehtoja nykyiselle.

– Utopioista puhuttaessa kysymys strategioista on keskeinen. Yhteisökokeiluissa, kuten ekokylissä, kokeillaan ja osoitetaan esimerkinomaisesti, miten maailma

voisi toimia. Lakkala tutkii parhailaan ekokriisin utooppisia vastakuvia. Niihin kuuluvat Lakkalan mukaan muun muassa ekososialistiset, talouslaskua etsivät, syväekologiset, primitivistiset ja ekomodernistiset ajattelutavat.

Utooppiset vastakuvat paljastavat ekologisten yhteiskunnallisten liikkeiden kirjjon. Siinä missä primitivistissä näkemyksissä ekologisen kriisin ratkaisua haetaan yksinkertaisemmista elämäntavoista, ekomodernistisessä ajattelussa kriisiä yritetään ratkaista teknologian avulla.

– Utooppisissa kokeiluissa voi olla konflikteja, kuten ihmisten yhteiskunnissa muutenkin. Poliitikko on toimintaa, jossa näitä konflikteja sovitellaan – tai ei sovitella.

Perustulo ja aikapankki todellisina utopioina

Yhdysvaltalainen sosiologi Erik Olin Wright kuvasi ekokyliä kaltaisia utooppisia kokeiluja todellisen utopian käsitteellä. Hänen mukaansa yhteiskuntatutkimuksen eräs tärkeimmistä tehtävistä on tunnistaa, analysoida ja kehittää todellisia utopioita, jotka tarjoavat ratkai-

suja nykyajan haasteisiin.

Viime vuonna ilmestyi Lakkalan suomentamana Wrightin teos, joka kysyy jo nimessään, *Kuinka olla anti-kapitalisti 2000-luvulla?* Teoksessaan Wright tarkastelee tapoja, joilla kapitalismin vastustajat ovat haastaneet kapitalistista yhteiskuntajärjestystä, kuten osuuskuntia ja perustuloa.

Utopioiden ei luonnollisesti tarvitse olla sosialistisia, mutta sellaisia monet utopiat ovat olleet. Myös Moren *Utopiassa* yhteisomistus on keskeinen yhteiskunnallinen rakenne.

– Utopioiden ja sosialismin välillä on paljon historiallisia kytköksiä.

Väitöskirjassaan Lakkala nosti yhdeksi esimerkiksi todellisista utopioista aikapankin, jossa rahan sijaan vaihdetaan aikaa. Esimerkiksi tunnin siivouksen voi vaihtaa tuntiin lastenhoitoa. Aikapankkikokeilut ovat tuottaneet päänvaivaa verottajille, koska ne eivät perustu rahaan. Miten niitä voi silloin verottaa?

On utooppinen ajatus, että veron voisi maksaa aikana.

Kaipuu menneeseen, jota ei koskaan ollut

Vaikka utopia on Thomas Moren muotoilema käsite, se on ilmiönä vanhempi. More itsekin näkee olevansa vel-

kaa esimerkiksi Platonille, joka hahmoteli uudenlaista yhteiskuntajärjestystä antiikin Kreikassa.

– Ilmiönä utopia koskettaa koko ihmiskuntaa, mutta diskurssina ja kirjallisuuden muotona se on länsimainen, Lakkala kuvailee.

Sama pätee utopiatutkimukseen, jolla on kaksi kansainvälistä järjestöä: toinen Yhdysvalloissa, toinen Euroopassa.

Länsimaiden historia on myös kolonialismin historiaa, ja utooppisia kokeiluja on tehty esimerkiksi alkuperäiskansojen mailla. Lakkalan mukaan post-kolonialistiset utopiat ovatkin tärkeä lisä utopiakeskusteluun.

Utopiat ovat paitsi kulttuuri- ja luokkasidonnaisia myös riippuvaisia monista yhteiskunnalliseen asemaan vaikuttavista tekijöistä. Feministiset utopiat purkavat sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä hierarkioita etsimällä ja rakentamalla tiloja, joissa painottuvat itsensä ilmaisun vapaus ja tasa-arvo.

– Niissä ihmiset voisivat olla sellaisia kuin ovat kaikessa moninaisuudessaan.

Samankaltainen utopia voi puhutella isoa ja kirjavaa ihmisjoukkoa. Toisaalta joillakin ei ole tarvetta utopioille, vaan he ovat tyytyväisiä nykyiseen yhteiskuntaan. On niitäkin, jotka kaipailevat menneeseen – usein

sellaiseen, jota ei siinä muodossa ole ikinä ollut. Tätä kutsutaan retrotopiaksi.

On myös olemassa yksi topia, jossa ei kaipailla toisaalle. Michel Foucault'n kehittämä heterotopia on toisen olemisen tila tässä ja nyt.

– Heterotopia haastaa vallitsevia ajattelun ja kokemisen tapoja.

Utopian tärkein kohta on tyhjä sivu

Palataan vielä Thomas Moren kirjaan, jonka Lakkala tuntee läpikotaisin. Hänen mukaansa sen tärkein kohta ei ole mikään yksittäinen kappale tai luku vaan tyhjä sivu ensimmäisen ja toisen osan välissä.

– Se nostaa esiin kontrastin Moren ajan Englannin ja Utopia-saaren välillä. Kritiikin, joka kohdistuu hänen omaan aikaansa.

Lakkala tähdentää, että utopioissa ei ole kyse täydellisyydestä. Myös More heittää kirjansa lopussa ilmaan epäilyksen, onko hänen kuvailemansa yhteiskunta sitenkään paras mahdollinen.

– Tuskin yksikään utopia ratkaisee kaikkia yhteiskunnan ongelmia. Ne synnyttävät uudenlaisia tarpeita ja kysymyksiä, eikä utooppinen kaipuu voi koskaan täytyä. ●

KUVITTELE *paras mahdollinen* MAAILMA

TEKSTI MARIA PALDANIUS | KUVAT ELLI ALASAARI

Minun ihanneyhteiskuntani tärkeimmät arvot olisivat ehdottomasti tasa-arvo, vapaus ja turvallisuus. Kaikki ihmiset hyväksyttäisiin omana itsenään, ja jokainen yksilö otettaisiin huomioon niin päätöksenteossa kuin koulu- ja työelämässäkin. Ihanteellisessa maailmassa myös avunsaanti esimerkiksi mielenterveyden ongelmiin olisi tasa-arvoista ja tehokasta. Jokainen tuntisi olonsa turvalliseksi ja kokisi tulevaisuutensa kuulluksi. Päätöksenteko hoituisi demokratialla, ja kansa voisi luottaa päättäjiin sekä heidän tekemiinsä päätöksiin.

Paras mahdollinen koulutusjärjestelmä olisi mielestäni sellainen, jossa annetut tehtävät olisivat hyvällä tavalla haastavia ja tehtävien tekemiseen saisi tarvittaessa helposti apua. Oppilaat eivät palaishiin loppuun, koska jokainen saisi opiskella parhaaksi kokemallaan tavalla ja omaan tahtiinsa itse valitsemassaan ympäristössä. Parhaassa mahdollisessa koulutus-

järjestelmässä jokaisen yksilölliset tarpeet otettaisiin laajasti huomioon, eikä kukaan jäisi syrjään.

Olen 15-vuotias yhdeksäsluokkalainen Lapin yliopiston harjoittelukoulusta. Vapaa-ajallani harrastan paljon urheilua, kuten lentopalloa. Myös ihanneyhteiskunnassani monipuolinen harrastaminen olisi mahdollista. Harrastamismahdollisuudet kuuluisivat kaikille, ja harrastaminen olisi ilmaista ja helppoa. Ihanteellisessa maailmassa nuorille olisi paljon vapaa-ajan tekemistä, ja vapaa-ajan vietto olisi hauskaa ja turvallista.

Jotta tällainen ihanneyhteiskunta olisi mahdollinen, täytyisi nykyisessä yhteiskunnassa päästä eroon kaikentlaisista ennakkoluuloista ja tuomitsevasta asenteesta muita ihmisiä kohtaan. Vaikka turvallisuutta on hiukan vaikea varmistaa, ei sekään ole mahdotonta. Mielestäni vapaus kulkee käsi kädessä turvallisuuden kanssa: mitä turvallisempi yhteiskunta, sitä vapaammin ihminen voi siellä elää. Vaikka toivomani muutokset olisivat suuria, jokainen askel vie eteenpäin. Kuka tietää, ehkä jonain päivänä muutokset ovat toteutuneet.

Essi Kilpinen

Lapin yliopiston harjoittelukoulun 9. luokan oppilas
Rovaniemen nuorisovaltuuston jäsen

Kysymys ihanneyhteiskunnasta tuo mieleeni vallitsevan maailmanpoliittisen tilanteen ja erityisesti Ukrainan sodan. Ihanteellisessa maailmassa vallitsisi rauha ja kunnioitus kanssaihmiesten kesken. Jokainen saisi elää turvallisessa ympäristössä ilman pelkoa omasta tai läheistensä terveydestä ja turvallisuudesta.

Rauhan ohella olisi tärkeää puuttua jaksamiseen ja mielenterveyteen liittyviin ongelmiin, joista kärsivät nykyisin erityisesti nuoret. Ihanneyhteiskuntani rakenteet tukisivat mielenterveyttä ja ehkäisivät niiden syntymä. Mielenterveysongelmat eivät myöskään olisi tabu, vaan niihin saisi apua helposti ja nopeasti.

Uskon mahdollisuuksien tasa-arvoon ja vapauteen. Haluaisin elää maailmassa, jossa jokainen yksilö voisi vapaasti toteuttaa itseään ja kaikilla olisi mahdollisuus tavoitella unelmiaan omista lähtökohdistaan käsin ja niistä riippumatta. Tärkeitä arvoja olisivat myös ekologinen kestävyys ja sukupolvien välinen tasa-arvo.

Ihannemaailmassani päätöksenteko tapahtuisi rationaaliselta pohjalta ja perustuisi mahdollisimman laajaan tietoon ja sivistykseen. Sivistykseen kuuluu suvaitsevaisuus ja ymmärrys erilaisuutta kohtaan. Lisäksi se merkitsee kypsää ja kunnioitettavaa suhdetta menneisyyden perintöön sekä avointa suhdetta tulevaisuuteen.

Koulutusjärjestelmän lähtökohtana on, että yhteiskunnan tulee turvata kaikille kansalaisilleen yhtäläiset mahdollisuudet sivistykseen. Ihanteellista olisi, että koulutuksen resursseista pidettäisiin kiinni. Mielestäni Suomen koulutusjärjestelmä on verrattain hyvä, mutta parantamisen varaa löytyy erityisesti oppimisen tuen kehittämisessä ja resurssoinnissa. Opetusta voisi myös eriyttää ylöspäin esimerkiksi opetusta rikastamalla.

Paljon puhutaan rahasta ja resursseista. Mutta kaikkia ongelmia ei ratkaista rahalla. Vaikka palvelujen kehittäminen toki vaatii valtion talouden saamista kuntoon, joskus jo pelkkä asennemuutos voi tuottaa positiivisia tuloksia. Suomessa näkyy esimerkiksi kasvavaa yksinäisyyttä, eikä sen kitkemistä voida ulkoistaa yhteiskunnalle. Sen sijaan tarvitaan vastuunottoa ja välittämistä muista ihmisistä. Oma ihanneyhteiskuntani olisi sellainen, jossa ihmiset välittäisivät ja pitäisivät paremmin huolta toinen toisistaan.

Roope Rantala

Toisen vuoden oikeustieteiden opiskelija
LYYn hallituksen puheenjohtaja

Ihanteellinen matkailuyhteiskuntani perustuu eettiseen ja liikkuvaan naapuroimiseen. Ihminen on olemassa asumalla maailmaa. Maailmassa asuminen on ruumiillista ja paikassa tapahtuvaa. Kukaan ei asu tätä maailmaa yksin, ja kaikki lajit liikkuvat ja luovat yhteyksiä paikkojen välille.

Utopiani matkailusta perustuu paikallisten ja vierailijoiden väliseen kunnioitukseen ja kiinnostukseen. Ihannematkailuyhteiskuntani on samalla ihanneyhteiskuntani. Molemmissa eletään paikkaa, naapureita ja kumppanilajien elinympäristöjä huomioiden. Talo elää tavallaan, vieras kulkee ajallaan. Paikkoja arvostetaan sellaisina kuin ne jo ovat, eikä asuinalueista tehdä lomakyliä. Paikallisilla on ensimmäinen sana omia elinympäristöjään koskevissa suunnitelmissa ja viimeinen sana niitä koskevissa päätöksissä.

Ihanneyhteiskunnassani matkailu on myös eri alojen ammattilaisia työllistävä elinkeino. Maankäyttöä suunnitellaan kestävästi ja pitkällä aikajänteellä, ja ympäristöä muokataan mahdollisimman vähän. Luonnossa liikuttaessa majoitus on tilapäistä ja siirrettävää. Taajamissa olemassa olevia hotelleja kunnostetaan ajallaan ja brändätään paikallisella kulttuurilla ja taiteella. Julkisen ja yhteisen tilan saavutettavuus ja suosio palvelevat sekä paikallisia että matkailijoita. Ihmiset haluavat

katsella ja kohdata muita ihmisiä. Näin toteutuu myös matkailun lupaus kulttuurien välisistä kohtaamisista.

Parhaiden mahdollisten maailmojen eli utopioiden kuvittelu on tärkeää, jotta ajateltavissa olevan rajat siirtyvät. Nykyisin matkailu on valtaosin lomateollisuutta eikä kulttuuria. Uskotaan, että maailma kehittyy vain uudisrakentamalla ja lentoyhteyksiä lisäämällä. Luksusmajoituskohteissa ”luonto tulee sisään” lasiseinien läpi. Koska lasi ei ole uusiutuva luonnonvara, seinien takana luonto katoaa kiihtyvällä vauhdilla.

Miksei ihminen voi avata ovea kahvasta kääntämällä ja astua itse ulos?

Utopiani on, että matkailun visionäärit alkavat yhdessä kuvitella kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäviä reunaehtoja tulevaisuuden matkailulle. Määrällisen ja ulkoisen kasvun sijaan on tähdättävä sisäiseen ja eettiseen kasvuun niin matkailussa kuin yhteiskunnassakin. Kuinka voimansa tunnossa oleva lomateollisuus pystyisi suojelemaan maapallon ohella myös Lapin luontoa ja kulttuuria?

Soile Veijola on kirjoittajana teoksessa *Matkailunkestävä Suomi? – Vastuullinen suunnittelu kulttuuri- ja luontoympäristöissä* (2023).

Soile Veijola

Matkailun kulttuurintutkimuksen
professori, VTT, dosentti
MTI, yhteiskuntatieteellinen
tiedekunta, Lapin yliopisto

Kestävä maailma, kestävä oikeus

Kun kestävyysmurros muovaa talousjärjestelmämme ja yhteiskuntamme uudenaikaisiksi, kestäviksi versioiksi, on oikeusjärjestelmän muututtava mukana.

Niin akateemisessa, hallinnollisessa kuin julkisessa keskustelussa on toistettu viime vuosina yhä useammin sanoja kestävyysmurros, kestävyys siirtymä ja vihreä siirtymä. Luonnonvaraoikeuden tutkimusprofessori Jukka Similä on perehtynyt aiheeseen oikeuden näkökulmista ja avaa, miksi näitä sanoja kuulee nyt niin paljon.

– Nämä termit viittaavat prosessiin, jossa tuotannon ja kulutuksen järjestelmien on laaja-alaisesti muututtava kestäviksi. Muutos on välttämätöntä globaalien, ihmiskunnan kannalta eksistentiaalisten ongelmien kuten ilmastonmuutoksen, luontokadon ja ympäristön pilaantumisen vuoksi, hän sanoo.

Eri tahot käyttävät eri käsitteitä näistä kehityskulusta. Tutkijat puhuvat usein kestävyysmurroksesta ja -siirtymästä, hallinto ja Euroopan unioni vihreästä siirtymästä. Joka tapauksessa tämä kattava, globaali ja jo käynnissä oleva murros haastaa kaikki markkinoiden ja yhteiskunnan toimijat uudistamaan toimintatapojaan.

– Markkinoiden tulee löytää uusi tapa toimia, etenkin energiantuotannon ja -kulutuksen, liikenteen, ruoantuotannon sekä asumisen ratkaisuisa. Samalla tar-

vitaan muutosta ihmisten kulutuskäyttäytymiseen ja asenteisiin, Similä toteaa.

– Julkisella vallalla on keskeinen rooli siinä, miten tuotantoa ja kulutusta saadaan pusketta uuteen asentoon. Uudenlaiset markkinat tarvitsevat uudenlaiset pelisäännöt, ja usein nimenomaan oikeudellinen sääntely toimii liikkeelle panevana voimana kestävyysmurroksen edistämiseksi, hän jatkaa.

EU:ssa lainsäädäntövyöry

Julkisen vallan edustajista etenkin Euroopan unioni on ottanut kestävyysmurroksen agendalleen. Jo vuonna 2005 EU otti käyttöön päästökauppajärjestelmän, joka on Jukka Similän mukaan ollut tehokas väline EU:n ilmastopolitiikassa. Vuonna 2019 julkistettu laaja politiikka- ja lainsäädäntöohjelma, Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, kytki päälle uuden vaihteen ja on saanut aikaan lainsäädäntövyöryn.

– Kyseessä on suuri oikeudellisen sääntelyn muutos, joka on tuottanut valtavasti lakiehdotuksia. Iso osa niistä on jo saatettu voimaan, hän kertoo.

Vyöryä selittää se, että oikeudelliset sääntelyjärjestelmät ovat erittäin monimutkaisia ja monitahoisia.

– Lisäksi kestävyysmurroksen kaltaisessa laajassa yhteiskunnallisessa ja taloudellisessa muutoksessa sääntelyä ei voida rakentaa pelkästään ympäristönäkökulmista, vaan siinä

tulee ottaa huomioon myös markkinoiden kilpailuasetelmat sekä yksilöihin, yhteisöihin ja yhteiskuntiin kohdistuvien vaikutusten oikeudenmukaisuus.

Similä arvioi ohjelman toimineen herätyksenä myös oikeustieteilijöille, jotka ovat alkaneet paneutua yhä useammin kestävyysteemoihin osana oikeustiedettä.

Yksi heistä on yliopistotutkija Beata Mäihäniemi.

Kestävyys mukaan oikeuden olennaisiin osiin

Beata Mäihäniemi on kestävyysmurroksen yliopistotutkija oikeustieteiden tiedekunnassa. Mäihäniemi on erikoistunut kilpailuoikeuteen ja digitalisaatioon ja on tutkinut esimerkiksi määrävissä markkina-asetelmissa olevien verkkoalustojen toimintaa ja datan keräämistä. Nyt hän yhdistää aiempiin tutkimustemoihinsa kaksoissiirtymän näkökulmia. Kaksoissiirtymä viittaa kehitykseen, jossa digitalisaatio ja kestävyysmurros kulkevat rinnakkain ja toisiinsa limittyen.

– Kaikki kestävyysratkaisut vaativat uusia innovaatioita, ja uskon, että niitä voi nousta eritoten pienistä yrityksistä, jotka rohkenevat ajatella vallankumouksellisesti, Mäihäniemi arvioi.

Laajassa mittakaavassa on kuitenkin suuri haaste saada teknologia ja kestävyysnäkökulmat pelaamaan yhteen. Digitalisaatio ei yksin ratkaise kestävyysongelmia. Mäihäniemi valottaa, kuinka markkinat ovat kauan toimineet niin, että tavaroita on pyritty tuottamaan helposti ja halvalla ja ihmisiä on ohjattu kertakäyttöiseen ja liialliseen kulutukseen. Kaupankäynnin siirryttyä yhä enemmän verkkoon mukaan on tullut

välittäjiksi verkkoalustoja, joiden toiminnan logiikka ei ole läpinäkyvää.

– Esimerkiksi isot verkkoalustat voivat ohjata ihmisiä ylikulutukseen tai ei-kestävien tuotteiden valintaan algoritmiensa avulla ja hyödyntämällä ihmisistä keräämäänsä dataa. Lisäksi niiden bisnessmallit saattavat hyödyntää ihmisten tottumuksia, ennakkoluuloja ja ajatusvääristymiä myynnin kasvattamiseen. Kun toiminta ei ole läpinäkyvää, ihmisellä ei ole enää täyttä autonomiaa kulutusvalinnoissaan. Tämä on siten sekä kilpailuoikeudellinen että kestävyysongelma, joka vaatii myös sääntelyn uudistamista, Mäihäniemi toteaa.

Jukka Similä painottaa, että oikeusjärjestys on niin monimutkainen rakennelma, ettei kukaan yksittäinen juristi tai tutkija pysty hallitsemaan sitä kokonaisuutena kuin korkeintaan yltäosalla. Kestävyysmurroksen edellyttämät oikeudellisen sääntelyn muutostarpeet sijoittuvat monille eri oikeuden aloille, joiden asiantuntijat eivät välttämättä tee kovin paljon yhteistyötä.

– Olisi tärkeää, että pystyisimme oikeustieteen sisällä – eri oikeuden alojen kesken – luomaan yleisen viitekehityksen ja vision siitä, mitkä oikeuden alat ja oikeusjärjestuksen osat ovat erityisen relevantteja kestävyysmurroksessa ja millainen on oikeuden yleinen rooli siinä, Similä toivoo.

– Vähintään nuo oikeusjärjestelmän relevantit osat tulisi sitten rakentaa niin, että ne luovat niin kuluttajille, yrityksille kuin julkisille toimijoille mahdollisuuksia ja kannustimia tehdä kestävyysmurrosta edistäviä ratkaisuja. •

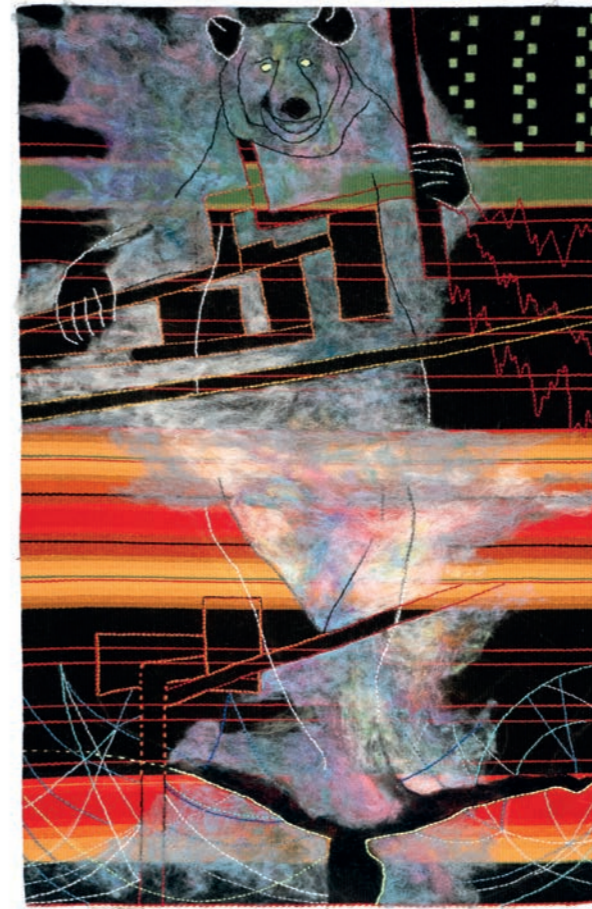
Markkinat hoitaa

Raanussa seikkailevat pukumiehet ovat kasvottomia, kuten yhtiöiden vallankäyttäjät usein ovat. He väistävät pörssikursseja notkeasti taipuneina pitäen hatuistaan kiinni. "Business as usual" -ajattelu ei ole tätä päivää. Myös talouselämän vaikuttajat ja rahan pyörittäjät ovat löytämässä eläimen itsessään ja ymmärtämässä kaiken keskinäisriippuvuuden.

Moido FOSSIILI- UTOPIA!

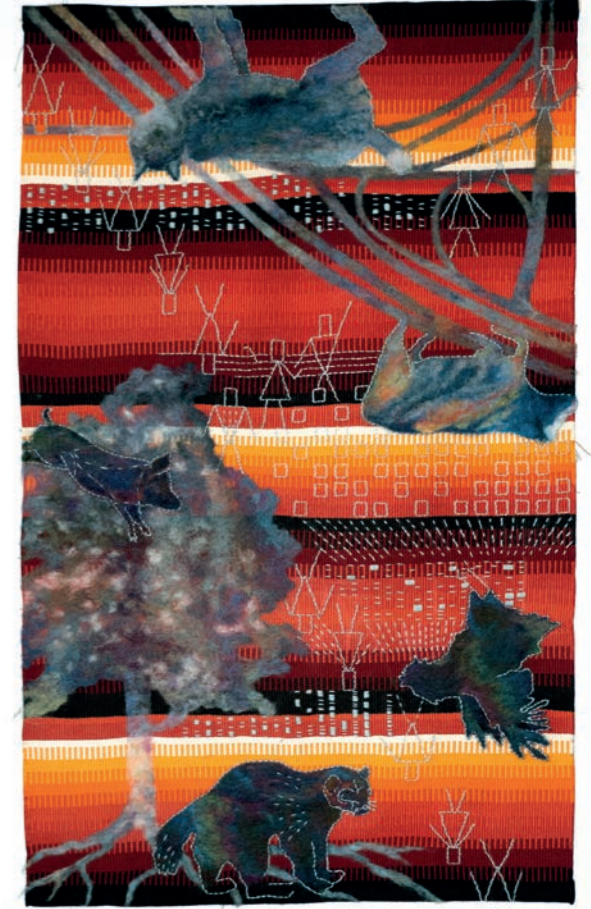
Villainen kurotus tulevaisuuteen

TEKSTI JA KUVAT SONJA SALOMÄKI

Dominoefekti

Taide kykenee tuottamaan yllättäviä tulkintoja eri mielissä. Huovutin raanuihin öljyvuoja, jotka yleisöpalautteen perusteella nähtiin jonain muuna. Nainen ja myyttinen metsän kuningas eivät ehkä kauhokaan käsillään öljyä tai maailman merireittejä vaan tähtisumua tai astraalipyörteitä, jotka kykenevät kumoamaan raanun pinnassa vinoina ja huterina kelluvat hiilivoimat.

Earth Invaders

Sika pakenee lentäen tehosuursikalasta, ja lehmä jolkottaa ulos moottoritieverkostosta ja koko raanusta. Kumpikin eläimistä tähyää tasapainoisempaan tulevaisuuteen ja pois maapallon vinoutuneesta nykytilanteesta, jossa villieläinten määrä nisäkäskunnasta on 4 % ja ihmisen tuotantoeläinten 60 %.

Toteutin *Moido fossiiliutopia!* -sarjan teokset kirjomalla ja huovuttamalla 1970–80-luvuilla kudottuihin kierrätysraanuihin. Kuvasin teoksissa öljyvuo- don koko värispektrillä monimutkaista mielenmaisemaa, jossa ekokriisitietoisuuden ja arkielämän ristiriitaisuus häiritsee ja jossa luontokato vie ajatukset kaiken keskinäisriippuvuuteen sekä erilaisten eliölajien ja ekosysteemien ihmeellisyyteen – mutta myös ihmisen kummallisiin järjestelmiin.

Raanusarjan tavoite oli ilmastoaktivismitaitteen vaikuttavien piirteiden metsästyksen lisäksi kurotta parempaan tulevaisuuteen. Taiteen olemistapa on arkista olemistapaa edellä, ja siksi taiteelta voi kysyä neuvoa jopa poliittisissa asioissa.

Tekstiilitaide tulevaisuusmedianana on kannanotto

materiaalin kunnioittamisen, käsityön ja kehollisuuden puolesta. Villa, materiaalin tuntu, kauneus ja käsityön hitaus palauttavat tekijän ja kokijan rajattomuuden harhakäsityksestä rajalliseen materiaalliseen maailmaan.

Voitokasta tulevaisuutta visuaalisesti välittäneet, lennokkaat neuvosto-avantgarden lyhyen kokeiluvaiheen (1926–33) painokangaskuosit ovat olleet raanusarjan eräs innoittaja. Niistä on peräisin myös raanujen kaksisuuntaisuus, kuvioaiheiden toistuminen ja mahdollisuus tarkastella teoksia ylösalaisin. Toisinpäin ripustaminen muuttaa valta- ja arvosuhteita ja sivuasiasta voi tulla pääasia. Myös katsojalla on vapaus asettua katsomaan teoksia ylösalaisin. Kaksisuuntaisuus antaa mahdollisuuden rinnakkaistodellisuudelle tai vaihtoehtoisille tulevaisuuksille. ●

tuokio
arktisessa

Kesän kaunis valo muotoili kävelykatua huomattessani kimalaisen mesiaterioiden äärellä. Kyykistyin valkeiden kukkien taakse sommittelemaan kamerani rajattuun näkymään kohti pölyttäjää sekä Kemijokea auennutta maisemaa kulkijoineen.

Yleisissä tiloissa kameraansa operoiva valokuvaaja tekee monenlaisia valintoja, jotka ulottuvat myös kuvaustilannetta ja silmäkeskeistä aistimista laajemmalle. Tämä kuva ja siihen liittyvä toiminta solmeutuvat graduuni, jossa tutkin (katu)valokuvia, valtaa ja reiluuden kokemusta.

Teksti & kuva
LINDA WENDELIUS
Audiovisuaalinen mediakulttuuri,
taiteiden tiedekunta

KUUTTI TERÄVÄ Opiskelija, kuvataidekasvatus, taiteiden tiedekunta

Väitöskirjatutkijaksi on monia reittejä

Tohtorina pitää osata monia juttuja, esimerkiksi tehdä laadukasta ja eettistä tutkimusta ja osata viestiä tutkimuksesta yleistajuisesti, selittää Lapin yliopiston tutkijakoulun asiantuntija Hanna Peltomaa.

Tutkijakoulu on vastuussa yliopiston jatko-opiskelijoiden eli väitöskirjatutkijoiden yhteisistä opinnoista. Tiedekunnat taas vastaavat ohjauksesta ja tieteenalakohtaisesta opetuksesta.

– Meidän opetusme vo olla hyvin käytännönläheistä, kuten kansainvälisiin konferensseihin valmistautumista oman esityksen harjoittelulla, kuvailee Peltomaa.

Väitöskirjatutkijana voi toimia työsuhteessa yliopistolla, hankkimalla itse rahoituksen tyypillisesti apurahan muodossa tai tekemällä tutkimusta ”harrastuspohjalta” omien töiden ohella.

– Etuoikeutettuja ovat he, jotka onnistuvat saamaan työsuhteen yliopistoon. Silloin saa työhuoneen, työvälineet ja työterveydenhuollon. Alle vuoden apuraha tuo mahdollisuuden tutkimusenteeseen, mutta ei työsuhdetta ja sen tuomia etuja.

Yksi onnekkaita yliopistolla täyspäiväisesti työskentelevistä väitöskirjatutkijoista on Heidi Konttinen, joka tutkii kestävä kehityksen moninaisuutta arktisella alueella Suomen ja Grönlannin hylkeenpyyntikulttuurien kautta. Tie työsuhteeseen ei ollut aivan yksinkertainen.

– Olin päättänyt, että en lähde tekemään tutkimusta ilman rahoitusta. Vuoden hakemisen jälkeen sain vuodeksi apurahan, Konttinen kertoo.

VILLE RINNE

– Aloitin tutkimuksen Helsingin yliopistolla, mutta kun sain Lapin yliopistolta työpaikan vuonna 2021, siirryin tänne.

Konttisen mukaan rahoituksen hakeminen ei ollut hukkaan heitettyä aikaa, koska prosessin aikana oli mahdollisuus kirkastaa myös itselle, mitä aikoo tutkia ja miten.

Tutkijakoulun asiantuntija Hanna Peltomaa kehottaa tutkijan urasta kiinnostuneita hakemaan opiskelupaikkaa.

– En sano, että se on mitenkään helppo tie, mutta jos on paloa tutkimuksen tekemiseen, niin silloin kannattaa ehdottomasti lähteä tekemään, Peltomaa sanoo.

– Kyllä se paljon antaa, vaikka paljon ottaakin.

IIKKA SORVALI

blogi

OTTEITA OPISKELIJAN VUOSIKELLOSTA LAPIN YLIOPISTOSSA

Kesällä useimmat ovat töissä tai hakkaavat kuumeisesti kesäopintoja. Monet saattavat käydä satunnaisissa kesätapahtumissa, jos niitä järkätään.

Elokuussa puhaltavat uudet tuulet: pikkuhiljaa muuttoliike suuntaa takaisin opiskelupaikakunnille uuden lukuvuoden alkaessa. Uudet fuksit valtaavat kampukset, orientaatioviikot pyörivät, kalenterit täyttyvät nopeasti kaikenlaisista tapahtumista. Toisen vuoden opiskelijat tuntevat itsensä nopeasti vanhaksi, kun tajuavat, etteivät he ole enää fukseja tai kampuksen nuorimpia.

Syyskuussa vauhti kiihtyy. Elokuussa saattoi rullata tapahtumat ja opiskelijaelämän kevyempi puoli, mutta syyskuussa alkaa toden teolla työn teko, kun tiedekunnat palailevat lomaltaan ja monilla alkaa luennot. Tentitkin kurkkivat jo nurkan takana, ja kirjastot täyttyvät opiskelijoista.

FREYA

Opiskelijaelämää Lapin yliopistossa.

Lue koko teksti: lapinyliopisto.blogspot.fi

ELLI ALASAARI

Työteliäätkin opiskeluvuodet

Moni opiskelija tekee töitä opintojen ohella. Työn ja opiskelun yhdistäminen voi olla kuitenkin haastavaa: työnteko hidastaa opintoja ja tulorajat tulevat nopeasti vastaan.

Politiikatieteiden ja sosiologian opiskelija Taru Keikkonen työskentelee karkkikaupan myyjänä. Työnteko on ollut osa Keikkosen elämää jo yläasteelta lähtien.

– Aina on tarvinnut rahaa, koska opintotuki ei riitä, Keikkonen kertoo.

Luokanopettajaksi opiskeleva Teo Pylväs työskentelee kolmatta vuotta ruokakaupassa. Pylväs luo työnteolla turvaverkkoa tulevaisuuteen.

– Saan opiskelujen ajalta sekä ammatin että viitisen vuotta työkokemusta kaupan alalta. Jos en heti saa töitä omalta alalta, niin on mahdollinen työ kuitenkin, mitä voin tehdä.

Myös Keikkonen arvostaa vuosien varrella karttunutta monipuolista työkokemusta. Hän on kuitenkin kokenut työn ja opiskelun yhdistämisen vaikeaksi. Tunnit tuntuvat loppuvan vuorokaudesta kesken.

– Työnteko on viivästyttänyt aika paljon opintoja. Ei pysty yhtään panostamaan kouluun. Yleensä on ollut vain tavoitteena, että pääsee kurssit läpi, Keikkonen sanoo.

Valmistumisen venyttäminen helpottaa Pylvästä tasapainot-

telemaan työn ja opiskelun välillä.

– Kun tajuaa, että ei tarvitse välttämättä valmistua kolmessa vuodessa kandidiksi, niin sitten se on aika helppoa.

Sekä Keikkonen että Pylväs käyvät töissä mahdollistaakseen tietyn tasoisen arjen. Rappioromanttinen mielikuva nuudeleiden voimalla opiskelemisesta ei houkuttele monia.

– Arjessa voi tulla vähän isompia ostoksia, ja se rokottaa tosi paljon, jos elää pelkästään sillä, mitä saa Kelasta, Pylväs pohtii.

Keikkonen haluaa panostaa rahallisesti esimerkiksi harrastuksiin ja matkustamiseen.

– On sosiaalinen paine tehdä kalliita juttuja, niin sitten pitää käydä töissä.

Keikkonen ajattelee, että on epärealistista, jos opiskelijan täytyy käydä töissä pärjätäkseen. Hän uskoo, että tilanne helpottuisi opiskelijoiden sosiaaliturvaa ja asuntotilannetta parantamalla.

– Vuokra-asunnot voisivat olla edullisempia tai opiskelijasuntoja voisi olla enemmän.

Voisi ajatella, että siinä missä leikki on lapsen työ, on opiskelu opiskelijan työ. Taloudellinen varmuus soisi monelle työrauhan.

– Tietysti jokainen haluaisi keskittyä opinnoista selviämiseen. Opiskelun pitäisi olla sitä työtä, mihin me panostamme, Keikkonen summaa.

JENNI KATERMAA

ANNE RAJA-HANHELA

MARKUS TORVINEN

PASI PIKKUPEURA

Antti Okkonen

Rovaniemen palloseuran junioripäällikkö ja Palloliiton valmennusosaamisen kehittäjä

- Valmistui Lapin yliopistosta yhteiskuntatieteiden maisteriksi vuonna 2021
- Entinen ammattijalkapalloilija, joka pelasi 19 vuotta kestäneen uransa aikana Suomessa, Ruotsissa, Tanskassa ja Belgiassa
- Toimi vuosina 2013–2018 RoPSin kapteenina
- Palkittiin vuonna 2023 Palloliiton pohjoisen alueen parhaana lastenvalmentajana
- Harrastaa yhä jalkapalloa ja liikkuu palautuakseen työstään
- Perheeseen kuuluu vaimo, 13-vuotias tytär ja 12-vuotias poika.

Jalkapalloilija löysi jatko-opinnoista uuden polun

Intohimo voi viedä mennessään. Sen tietää Rovaniemen palloseuran (RoPS) junioripäällikkö ja Palloliiton valmennusosaamisen kehittäjä Antti Okkonen.

– Kaikki lähtee rakkaudesta lajiin, Okkonen toteaa.

Kun Okkonen valmistui lukiosta, pallo meni jatko-opintojen edelle.

Ammattijalkapalloilijana vierähti 19 vuotta. Okkonen ehti edustaa Suomen maajoukkueessa sekä pelata Ruotsissa, Belgiassa ja Tanskassa. Rovaniemellä hän ehti toimia RoPSin kapteenina kuusi vuotta, kunnes hän päätti eläköityä ammattiuurheilusta vuonna 2018.

Motivaatio jatko-opintoihin Okkoselle heräsikin vasta 30-vuotiaana, kun hän pohti, miten hän pääsisi kehittämään rakastamaansa lajia. Okkonen päätyi johtamisen opintoihin, jotka auttoivat häntä toimimaan organisaatiossa.

Tie Lapin yliopiston johtamisen koulutusohjelmaan luovuttiin avoimen väylän opintojen kautta. Niitä tuli suoritettua yli sata opintopistettä, ennen kuin Okkonen viimeisteli opintonsa yliopistossa. Viimeisinä pelaajavuosina opinnot sijoittuivat jouhevasti harjoittelun väliin.

– Niistä tuli mukavaa vastapainoa pelaamiselle. On hyvä miettiä, mikä itseä motivoi. Opinnit voivat olla tosi takkuisia, jos motivaatiota ei ole.

Jalkapallo on yhä iso osa Okkosen elämää. Hän vastaa RoPSin 7–12-vuotiaiden ikäkausijoukkueista ja toimii valmennusosaamisen kehittäjänä Palloliitossa, jossa hän järjestää Lapin alueella erilaisia valmennuskoulutuksia valmentajille.

– Kyllä meillä seurassa pyritään kehittää jokaista harrastajaa kohti omaa huippua. Joillekin jalkapallo on harrastus, ja jotkut tähtäävät huippupelaajapolulle. Haluamme olla molemmissa mukana.

Okkoselle pelien ja turnausten voittoja tärkeämpää on, että pelaajilla on hauskaa ja he saavat kokea onnistumisia. Päivittäistä toimintaa ei tule vähätellä.

– Tärkeintä on, että voin mahdollistaa kivan ja motivoivan harrastuksen lapsille ja nuorille, Okkonen summaa.

MERI VÄYRYNEN

”Vilpittömästi sinun”

Kuvataiteilija liri Poteri pohtii, olisiko maailma muutettavissa inhimillisemmäksi paikaksi taiteen avulla.

TEKSTI PILVIKKI LANTELA | KUVITUS SANTERI HAPPONEN

Valokuvista, videoista ja installaatioista tunnettu Poteri ei ajattele olevansa kovin poliittinen taiteilija, mutta puhuessamme taiteen merkityksestä ja mahdollisuuksista yhteiskunnassa Poterilla on selkeä näkemys:

– Taide osoittaa jotakin todellisesta elämästä ja samalla luo todellisuutta. Omissa teoksissani pohdin haavoittuvuutta, välittömyyttä, vilpittömyyttä ja vuorovaikutusta. Haluan luoda todellisuutta, joka haastaa sosiaalisen median ja mainonnan kilpailullisen ja vertailua ruokkivan kuvavirran.

Poteri etsii armollisempia kohtaamisia, kuva kerrallaan.

– Teokseni *504 aamua* lähti liikkeelle kokemuksestani passikuvaliikkeen kuvaajana. Minua hätkähdyttivät asiakkaiden ”näytänkö tuolta”, ”ihan hirveä” -huudahdukset lopputuloksen äärellä ja ylipäättään se kovuus, jolla ihmiset suhtautuivat omiin kuviinsa, jotka ovat vain pieni, rajallinen jälki ihmisestä.

Taiteilija päätti ottaa itsestään kuvan joka aamu juuri herättyään.

– Herätessään ihminen on haavoittuvimmillaan – yritin päästä käsiksi hetkeen, jota ei ole rakennettu muita varten.

504 aamua on paitsi muotokuva ajassa, vuoden kiertoa seuraten, myös tutkimus siitä, miten nähdä itsensä.

– Jos pystymme kohtaamaan itsessämme haavoittuvuuden ja keskeneräisyyden, pystymme ehkä kohtaamaan sen paremmin myös muissa. Toivon, että tunnistaisimme itsessämme tarpeen tulla nähdyksi ja ymmärretyksi.

Teoksen intiimiyttä lisää se, että kuvat ovat passikuvan koossa. *504 aamua* ei ole koskaan aiemmin ollut kokonaisuudessaan esillä, mutta kuvat kulkivat Poterin mukana Rovaniemelle, joten teos nähdään koko laajuudessaan galleria Valossa Arktikumissa.

Hahmon ja liri Poterin välimaastossa

Poteri esiintyy teoksissaan ja performansseissaan useimmiten itse. Joskus raja teoksen hahmon ja taiteilijan välillä sekoittuu. *Kuiskaus*-esitysinstallaatiosta pilkisti esiin Poterin oma korva, jolle katsojat saattoivat kuiskutella.

– Huvituin, kun jotkut osallistujat alkoivat arvioida korvani näppylöitä tai kun oma äitini tuli kuiskaamaan ”hei, täällä äiti”, jonka jälkeen kuulin vieraan äänen

Iiri Poteri

- Syntynyt 1992
- Asuu ja työskentelee Helsingissä
- Valmistui maisteriksi Taideyliopiston Kuvataideakatemiasta kesällä 2021
- On osallistunut lukuisiin ryhmänäyttelyihin Suomessa ja ulkomailla. Poterin teoksia on ollut esillä esimerkiksi Mäntän kuvataideviikoilla (2023), Oksasenkatu 11 -galleriassa (2023) ja Bruggen kulttuurikeskuksessa (Concertgebouw Brugge, Belgia, 2021).
- Asuu Rovaniemellä elämänsä ensimmäistä kertaa yksin
- Poterin yksityisnäyttely *Näkemisiin! / See you and Let's see!* Galleria Valossa ja Katve 1:ssä Arktikumissa Rovaniemellä 5.5.2024 asti.

Lauantaisin *Näkemisiin! / See you and Let's see!* -näyttelyssä voi seurata esitystä Taidepainot, jossa Poteri kuntoilee taidekirjoilla. Kirjat hän on löytänyt Rovaniemen kirputoreilta ja kirjastojen poisto-osastoilta.

504 aamua -teos koostuu passikuvan kokoisista valokuvista. "Käydessäni läpi satoja kuvia itsestäni näin konkreettisesti, ettei ole olemassa yhtä totuutta siitä miltä näytämme – tai keitä olemme – vaan olemme jatkuvassa muutoksessa", lira Poteri kuvailee.

kysyvän äidiltäni: "oletko sä tosiaan korvan äiti?"

Rajapinta itsen ja teoksen välillä on hedelmällinen havainnoille ja uusille ideoille. Oma keho ja kasvot ovat työkalu, jota eri teokset testaavat, haastavat ja kutsuvat tutkimaan.

Asettuminen kameran eteen on tuntunut eettiseltä ja luonteelta valinnalta.

– Teini-iässä inspiroiduin suomalaisista, itsensä teoksiin asettaneista naisista, kuten Susanna Majuri, Aino Kannisto ja Elina Brotherus.

Toisin kuin monelle muulle, Poterille kamera on neutraali ja ei-tuomitseva väline. Taiteilijan mukaan on myös kiinnostavaa pohtia sitä, miten olemme kuvissa ja mitä kaikkea kuviin performoidaan.

Taiteellisen työskentelyn reunaehdot

Poteri on Wihurin rahaston ja Lapin yliopiston 56. residenssitaiteilija ja haastattelemani taiteilijoista nuorin.

– Residenssijakso tuntui yhtä merkitykselliseltä tunnustukselta kuin pääseminen Kuvataideakatemiaan vuonna 2014.

Aika Rovaniemellä on Poterille keidas keskittyä taiteelliseen työskentelyyn ja purkaa omia ajatuksiaan toisenlaisen työvaiheen jälkeen.

– Viime syksynä työskentelin ensin kuvanveistäjä James Prevettin apuna, ja sen jälkeen jatkoin Poliittisen valokuvan festivaalin viestintävastaavana.

Valmistumisen jälkeinen aika on ollut paitsi taiteellista työskentelyä myös työntekemisen mahdollisuuksien ja reunaehtojen etsimistä ja pohtimista.

– Valmistumisen jälkeen minut yllätti yksinäisyys ja kysymys siitä, mistä löydän taiteellisen yhteisön tai palautetta omille ideoille – nämä asiat olivat opiskeluaikana itsestäänselvyys. Uran alkuvaiheessa tarvitsee sitä, että joku uskoo omaan tekemiseen. Olenkin iloinen siitä, että vähitellen entisistä opiskeluaajan kavereista ja tutuista on muodostumassa kaipaamani verkosto.

Taiteilijanuran haasteet kuulostavat tutuilta tutki-
jan korvaan.

– Apurahat ovat usein lyhyitä, ja apurahakauden kuluessa täytyy jo miettiä kuumeisesti seuraavaa tulonlähdettä ja hakea uusia rahoja. Kilpailu on kaikessa läsnä, mutta siitä ei puhuta.

Näennäisesti tehokkainta olisi tehdä töitä vuorokauden ympäri, mutta Poterin oivallus on ollut, että taiteen tekeminen on vapautta. Se ei ole vapautta vain luoda, vaan myös pitää huolta itsestään ja mahdollistaa elämään muitakin asioita kuin taiteellinen työskentely. Tämä oivallus syntyi Poterin haastattellessa ihmisiä *Mitä kuvataide merkitsee sinulle?* -teokseensa.

Poteri on sitä, mitä hän taiteellaan haluaa sanoa: vilpittön, pohtiva, heittäytyvä ja utelias. Uransa alussa olevasta taiteilijasta huomaa myös piirteen, joka tuntuu ajan myötä katoavan: näkemykset eivät ole valmiita eivätkä vastaukset rutiininomaisia. Maailma ja taiteen mahdollisuudet ovat auki. ●

Outi Kyrö-Ämmälä muistaa projektista myös hetket, kun hän vieraili paikallisissa kouluissa Maputossa ja sitä ympäröivällä maaseudulla.

Yhdessä ja erikseen oivaltaen

Lapin yliopiston opettajankouluttajat ovat tehneet viime vuosina yhteistyötä mosambikilaisten kollegoidensa kanssa. On syntynyt tietoa, ystävyysuhteita ja ymmärrystä.

TEKSTI SANNA KEKKI | KUVAT OUTI KYRÖ-ÄMMÄLÄ

Hetki jäi yliopistonlehtori Outi Kyrö-Ämmälän mieleen. Viime keväänä hän kuunteli Rovaniemellä vierailulla ollutta mosambikilaista kollegaansa. Tämä kertoi, kuinka oli kahden vuoden jälkeen oivaltanut, että opettajuuteen liittyviä teemoja ei ole pakko käsitellä aina luennoimalla.

Kollega pohti, kuinka hienoa oli reflektoida opettajuuden kysymyksiä myös itsenäisesti, yksin sekä yhteisöllisesti vertaisryhmässä ja kouluttajien kanssa.

– Ajattelin, että jes, juuri näin. Yksi tavoite saavutettu, Kyrö-Ämmälä muistelee.

Kyrö-Ämmälä on yksi Lapin yliopiston TEPATE-projektin vastuuhenkilöistä. TEPATE on lyhennelmä sanoista Theory-Practice Balance in Teacher Education.

Kyseessä on korona-aikaan vuonna 2020 alkanut yhteistyö. Sen tarkoituksena on tasapainottaa teorian

ja käytännön yhteyttä Mosambikin kumppanikorkeakoulujen opettajankoulutuksessa.

– Autamme mosambikilaisia kehittämään opettajankoulutustaan, jotta heillä olisi mahdollisimman osaavia ammattilaisia kouluttamassa tulevaisuuden opettajia.

Projekti sai alkunsa, kun Jyväskylän ammattikorkeakoulun opettajankoulutuksesta vastaavat yliopettajat tiedustelivat, olisiko Lapin yliopiston opettajankoulutuksen asiantuntijoilla intressejä lähteä mukaan.

Vastaus oli myöntävä.

Projektin rahoituksesta vastaa Suomen ulkoministeriö HEI ICI -ohjelmallaan. Summa on reilu miljoona, josta Lapin yliopiston osuus on noin viidennes. Mukana on kolmekymmentä mosambikilaista opettajankouluttajaa, joiden tehtävänä on viedä projektissa oppimaansa käytäntöön yhä uusille opettajille.

Kasvokkain tapaaminen antoi projektille vauhtia

Yhteistyön alku oli koronan asettamien rajoitusten vuoksi haastava. Ongelmia aiheuttivat esimerkiksi toimimattomat internet- ja puhelinyhteydet. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen vei myös aikansa. Sovituissa tapaamisissa oli joskus paikalla yksi, toisinaan neljä ja tuskin koskaan kaikki samaan aikaan.

– Tilanne muuttui, kun pääsimme tapaamaan ensikerran kasvokkain toissa keväänä. Opimme tuntemaan toisiamme, syntyi luottamusta, ja saimme projektiin vauhtia.

Mosambikilaisiin teki esimerkiksi vaikutuksen, kuinka avoimesti suomalaiset kertoivat esittelyissään muustakin kuin työstään.

– Saimme jään murrettua.

Projektin rikkainta antia ovat Kyrö-Ämmälän mukaan olleet vierailut ja keskustelut. Vuosien aikana on puhuttu muun muassa ammatti-identiteetistä, opettajuuden rakentumisesta ja pedagogiikasta. Tärkeää on ollut ideoiden, näkemysten ja ajatusten molemminpuolinen ruokkiminen.

– Emme voi emmekä halua käskeä ketään tekemään näin tai noin, koska mekin teemme. Se, mitä voimme antaa, on oivallus, kuinka asioita voi halutessaan opettaa.

Samaa mieltä on projektiin osallistunut Maputon pedagogisen yliopiston opettajankouluttaja Maria Helena Feluane. Hän vietti alkuvuonna Rovaniemellä puolitoista kuukautta.

Viikkojen aikana hän keräsi aineistoa väitöskirjatutkimustaan varten ja mietti käytäntöjä, joita ottaa mukaan Mosambikiin.

– Projektin ja täällä viettämäni ajan ansiosta osaan viedä teoriaa käytäntöön entistä paremmin. On ollut opettavaista jakaa näkemyksiä muiden opettajien kanssa, Feluane kertoo.

Oppituntien havainnointi opetti paljon

Feluane on seurannut opetusta yliopiston luentojen lisäksi harjoittelukoululla. Oppituntien havainnointi on auttanut Feluanea hahmottelemaan pedagogisia, osallistavia malleja, joiden pohtimista hän aikoo jatkaa palatessaan kotimaahansa.

– Olen oppinut paljon.

Kyrö-Ämmälä on samaa mieltä. Yhteistyö on ollut antoisaa. Hän kertoo huomanneensa elävänsä usein länsimaalaisessa kuplassa, jonka kaikki lainalaisuudet eivät suinkaan ole universaaleja. Kansainvälinen toiminta on rikkaus.

– Katson monia asioita uudesta näkökulmasta. Ymmärrykseni on laajentunut. Lisäksi olen saanut todella hyviä ystäviä, joiden uskon pysyvän elämänsäni jatkossakin.

Vaikka TEPATE nyky muodossaan loppuu elokuussa, on ulkoministeriö myöntänyt kehittämistyötä jatkavalle TIPOTE-hankkeelle kahden ja puolen vuoden rahoituksen HEP-ohjelmastaan. Yhteistyö Mosambikin ja Suomen välillä jatkuu. ●

Mitä sivistys merkitsee sinulle?

Lapin yliopiston keväällä pidettävässä promootiossa juhlistetaan sivistystä. Maisteripromovendi Johanna Keränen ja kunniatohtori Pirjo Leppänen kertovat, mitä sivistys merkitsee heille.

Sivistys on innostusta

Sivistys on tapa oppia tietoa ja tehdä sillä hyvää. Se on jatkuvasti kasvava, kertautuva voima.

Näen, että sivistys voi olla aktiivista tai passiivista. Aktiivisena luovuus pääsee kukkimaan ja syntyy uutta tietoa. Vertaisin sitä spiraaliteoriaan, johon tutustuin opintojen aikana opiskelijakollegan kautta. Sen mukaan ihmiskunta kulkee spiraalia, jossa päästään aina uudelle tasolle. Silloin ollaan alttiimpia oppimaan ja luomaan uutta.

Olen töissä hankkeessa, jossa kasvatetaan lasten ja nuorten lukuintoa. Koen, että nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa lapsilla ja nuorilla tulee jopa ahky siitä, mitä mahdollisuuksia heillä on eikä niitä osata tunnistaa. Se ei tarkoita, että he eivät tiedä mahdollisuuksistaan, vaan niihin on vaikea tarttua.

Haluaisin parantaa lasten ja nuorten luovaa tiedonhakuja. Uskon, että jos tarttuu innostuksen tunteeseen, niin se mahdollistaa kaikkkeen. Innostus voi syttyä vain siitä, että kokeilee. Työssäni määritelmäni sivistyksestä toteutuu hyvin. Mistä tahansa sivistyksen osa-alueesta innostuminen voi taata luovan ajattelun, ja se kertaantuu jälkipolvissa.

JOHANNA KERÄNEN

Maisteripromovendi
Hanketyöntekijä, Kansien
kätöksä -hanke, Ranuan kunta

Sivistys ja suorituskulttuuri ovat usein toistensa vastakohtia. Vertaisin suorituskulttuuria pikamuotiin, joka hajoaa kahden käyttökerran jälkeen. Tietynlaisessa "pöhinäkulttuurissa" pohja-ajatus on ihan hyvä. Pidän siitä ajatuksessa, että innovoidaan porukalla ja tehdään yllättävistä asioista totta. Kuitenkaan ajatus, että pitäisi rynnä jotain tiettyä tavoitetta kohti ja onnistua sataprosenttisesti, ei ole kestävä. Pitäisi olla valmis ilman valmistautumista.

Meitä on innostujina moneksi. On niitä, jotka keskittyvät yhteen sivistyksen osa-alueeseen. He tankkaavat yhden aihealueen tietoa, ja heistä tulee lyhyessä ajassa mega-ammattilaisia. Sitten on niitä, jotka tykkäävät olla tietojen maistelubuffetissa. Miellän itseni jälkimmäiseen kategoriaan. Minua viehättää ajatus, että voin valita yhä uudelleen. Haluan olla yleisen kulttuuritiedon mega-ammattilainen ja mahdollistaja.

Sivistys on tietoa ja avoimuutta tiedolle. Näen oman arkeni leikkikenttänä, johon sivistys voi tarjota erilaisia mahdollisuuksia. Mitä enemmän tankkaan sisääni sivistystä, sitä suurempi on mahdollisuus kertoa se tarinana ja saada muut pysähtymään sen ääreen. Sellainen vuorovaikuttaminen on hirveän viehättävää.

PIRJO LEPPÄNEN

Kunniatohtori
Näyttelijä

Sivistys on myötäelämistä ja ymmärrystä

Yhteinen hengitys katsomon ja näyttämön välillä on uskomattoman ihanaa. Se on sivistystä. Kokemus on ainutkertainen, toista samanlaista ei tule.

Muistan kerran, kun väliajalla valot nousivat katsomoon. Ihmisten kasvoilla valuivat kyynelvet, eikä kukaan muistanut pyyhkiä niitä heti. Kun katsoimme yleisön kanssa toisiamme silmiin, niin ymmärsimme, mitä juuri koimme yhdessä. Se oli niin kaunista ja koskettavaa.

Minulla on ollut vuosien varrella onnistumisia ja epäonnistumisia, mitkä kuuluvat näyttelijän työhön. Siinä kiehtoo juuri se ihanaus, ettei ole valmis. Myötäelämisen kyky kasvaa esittämieni roolihenkilöiden kautta. Miksi tämä ihminen, jota esitän, on niin kamala? Näyttelijätyö on jatkuvaa työstämistä, jossa pitää tuntea koko maailma, missä liikkuu.

Jämähtäminen tappaa sivistyksen. Sitä voi sanoa, että itsensä oikein pystyy kuolettaa. Pitäisi antaa tilanteiden ja ihmisten tulla. On ihanaa, kun osaa itkeä ja nauraa, eikä pelätä sitä, että ei pysty ottamaan kaikkea vastaan.

Koen, että kirjasisivistyksen ja sydämen sivistyksen täytyisi mennä yksi yhteen. Jos kirjasisivistys jää paperille, se jää aika kapeaksi. Kun kirjasisivistyksen takana on ihminen, jolla on sydän mukana, se on ihanaa.

Nykyään sivistys näkyy arjessani siinä, että välitän ja autan. Minulla on perhettä täällä, ja autan heitä. Joskus saatan olla rasittava kysymyksineni. Voinko viedä, voinko hakea? Minulla on halu olla tarpeellinen, koska saan niin paljon, kun olen oikeasti olemassa ihmisille.

Kylmyys ei missään nimessä ole sivistystä. Sivistys on empatiaa, myötäelämistä ja ymmärtämistä. Vaikka toista ei aina ymmärtäisi, niin voi ottaa selville, miten hän on tullut tähän tilanteeseen. Ilman empatiaa ei ole ihminen. Jos on tunteeton, kylmä ja on vain olemassa minä ja minun tarpeeni, niin kysyn, onko kysymys ihmisestä enää? Onko silloin oman itsensä ulkopuolella elämää? Sellaisen ihmisen vaistomaisesti väistää. Sivistymättömiä on kaikissa yhteiskuntaluokissa. Se on välipitämättömyyttä ihmisiä kohtaan.

Kun ajattelen ihmistä, joka on sivistynyt, näen edessäni lämpimän, silmiin katsovan ihmisen. Sellainen, joka on läsnä hetkessä – siinä on sivistys. ●

RYTMIKÄSTÄ terapiaa

TEKSTI JAANA OJUVA
KUVAT SANTERI HAPPONEN

Silmät sulkeutuvat. Sormet koskettavat hellästi vuohennahkaisen rummun pintaa, tapailevat rytmiä. Ensimmäinen lyönti osuu keskelle, syntyy bassonuotti. Äänenvärihdys tuntuu, se liikkuu läpi kehon. Seuraavat lyönnit rauhoittavat. Pää tyhjenee ajatuksista, keho täyttyy rytmeistä.

– Kuin rauhoittavaa ja voimaannuttavaa terapiaa. Siltä tuntuu afrikkalaisen djembe-rummun soittaminen, Jari Ruotsalainen kuvailee.

Arktisessa keskuksessa työskentelevän Jari Ruotsalaisen rakkaus rumpumusiikkiin on kestänyt lähes 40 vuotta. Hän on onnellinen siitä, että silmänpohjien rappeuma ei häiritse harrastusta. Jari ei ole sokea, mutta näkö on rajoittunut. Sairaus haastaa ainoastaan liikumista: kuskeja tarvitaan, kun Jari kulkee kotoa Oikaraisesta Rakatien treenikämpälle ja takaisin.

Rockmusiikin harrastaminen ei tuntunut lapsena sopivalta, mikä johtui äidin puolen suvun uskonnollisuudesta. Pian omilleen muuttamisen jälkeen rummut ja rytmimusiikki tulivat kuitenkin osaksi elämää.

– Ostin ensimmäisen rumpusettini 20-vuotiaana, juuri valmistuneena leipurina. Halusin olla yhtä siisti kuin Hurriganesin Remu Aaltonen.

Nuori rumpali ihanoi muitakin aikansa suuria bändejä, ja esimerkiksi ZZ Top, Status Quo ja Dr. Feelgood inspiroivat.

Elämä kuljetti ja asiat muuttuivat, leipuri kouluttautui yhteiskuntatieteiden maisteriksi. Mutta musiikki ja tutut biisit pysyivät mukana.

– Rovaniemen pubit ovat käyneet keikkaillessa tutuiksi. 1970–80-luvun musiikki on yhä hyvää, ehkä jopa parasta. On mukavaa soittaa kaikille tuttua ränttätäntää.

Esiintymisen paloa Jarilla ei ole. Enemminkin päinvastoin.

– En halua olla keulakuva. Pysyn mieluummin takarivissä piilossa, siellä saan soittaa rauhassa.

Jaria on aina viehättänyt bändissä soittamisen yhteisöllisyys. Djemben myötä yhteisöllisyyden tunne vain syveni. Kun monta djembe-rumpalia kokoontuu jammailusessioon, tunnelma on maaginen. Rovaniemellä harrastajia on kuitenkin vähän.

– Toivoisin jonain päivänä olevani taas osa suurempaa piiriä.

Petteri Mäki-Hirvelä, Jari Ruotsalainen ja Yrjö Jonninen rokkaavat yhdessä Bedrock-bändissä.

eskon pumerkki

TALOUSKURIA JA HARHALUULOJA

”Tilanne on vielä huonompi kuin ajateltiin”, Suomen pääministeri Petteri Orpo ilmoitti viime toukokuussa.

Poliitikot huutelevat kilpaa vuorollaan mediassa, miten ”kipeitä leikkauksia tarvitaan” ja ”olemme kaikki samassa veneessä”. Tätä leikkausintoa kutsutaan talouskuriksi. Lapin yliopiston sosiologian apulaisprofessori Janne Autto toimitti viime vuonna kirjan *Talouskuri tuli Suomeen*, jonka mukaan talouskuri on ottanut tilaa eurooppalaisessa politiikassa, vaikka se ei todellisuudessa paranna valtioiden taloutta.

Talouskuriretoriikalle on tyypillistä esittää leikkaukset välttämättöminä pakkoina ja verrata yksinkertaistaen sekä väärinä valtioiden taloutta yksityisten ihmisten talouteen. Valtion talous ja yksityisten ihmisten talous eivät ole sama asia, eikä kumpikaan ole sama kuin ylioppilaskunnan talous.

Sama retoriikka saapui silti Lapin yliopiston ylioppilaskuntaan marraskuussa. LYYn taloudellinen tilanne oli viime marraskuussa Suomen tavoin ”vielä huonompi kuin ajateltiin”. Ylioppilaskunta ei voi valtiota tavoin leikata sosiaalietuuksista, mutta ylioppilaskunta voi leikata tarjoamistaan palveluista.

Alle kahdessa viikossa ylioppilaskunnan talouskeskustelu päättyi ylioppilaslehden lopettamiseen.

Asian päätti edustajisto, joka koostuu äänestyksellä valituista 20 opiskelijasta. Heillä ei välttämättä ole kaikkea tarvittavaa tietoa näin suurten päätösten tekemiseen ja niiden vaikutusten arviointiin.

Viime marraskuussa yksi heistä väitti, että lehdellä ei ole lukijoita, ja toinen ei tiennyt kriittisen journalismin ja organisaatioviestinnän eroa. Eräs sanoi, että koska edustajistossa kukaan ei saa ikinä mitään aikaiseksi, niin hän ei usko lehden lupauksiin parantaa lehden taloutta. Useat edustajat lupasivat, miten he oikeasti pelastavat lehden tekemällä siitä yhdistyksen. Näihin harhaluuloihin perustui päätöksenteko, jossa heitettiin yliopistomme oma kriittinen journalismi roskeisiin.

He eivät edes keskustelleet ylioppilaslehden tai kriittisen journalismin arvosta vaan ainoastaan rahasta ja taloudesta. Idea lehden lopettamisesta esiteltiin jonkinlaisena pakkona, mikä onkin talouskuriretoriikalle tyypillistä. Kyseessä oli kuitenkin valinta, sillä LYYn oma hallitus esitti vaihtoehdoisen talousarvion, jossa lehti olisi säilynyt.

Ylioppilaslehden lopettaminen oli talouskuria ja arvopäätös, joka tulee muuttamaan koko yliopistoamme. Meillä ei ole enää kriittistä journalismia valvomassa etujamme ja huolehtimassa opiskelijoidemme äänen kuulumisesta.

Olen nyt vaihto-opiskelijana Unkarissa ja katselen yliopistoamme täältä tuhansien kilometrien päästä. Se on menettänyt osan sieluaan.

” Näihin harhaluuloihin perustui päätöksenteko, jossa heitettiin yliopistomme oma kriittinen journalismi roskeisiin.

ÅSA NIEMI

Lapin ylioppilaslehden viimeinen päätoimittaja

MIRJA HILTUNEN, LEENA KNIF JA ANNAMARI MANNINEN (TOIM.)

TAITEEN JA TAIDON TAITAJIKSI

Perusopetuksen arviointiosaamista kehittämässä

Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisuja 24

TEKIJÖIDEN KOMMENTTI:

Tavoitteenamme oli, että julkaisun artikkelit tuovat esiin eri taide- ja taitoaineille ominaisia piirteitä niin tavoitteiden kuin sisältöjen suhteen. Julkaisua toimittaessamme painotimme, että tarkastelussa on hyvä tuoda esille myös taide- ja taitoaineita yhteen sitovia, kaikille yhteisiä tiedon- ja taidonmuodostuksen tapoja.

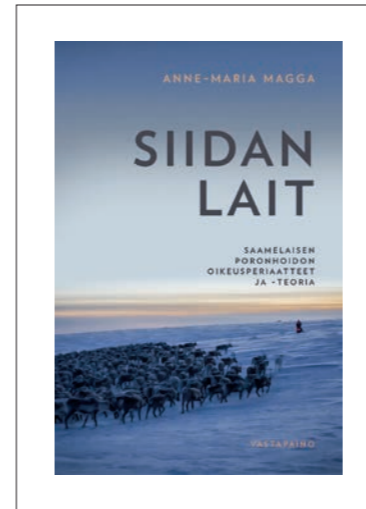
Pohdimme julkaisussa muun muassa, kuinka arvioida taide- ja taitoaineissa ytimessä olevan taiteen ja taidon "erityisyyttä" ja kuinka arvioida parhaiten taiteen ja taidon oppimista. Mitä on havaittavissa ja mitä arvioitavissa? Entä mitä jää tavoittamatta?

MIRJA HILTUNEN Kuvataidekasvatuksen professori, Lapin yliopisto
ANNAMARI MANNINEN Yliopistonlehtori, Lapin yliopisto
LEENA KNIFF Yliopistonlehtori, Helsingin yliopisto

Avoimen verkkojulkaisun artikkelit tukevat kriteeriperustaisen oppimisen arvioinnin toteuttamista perusopetuksen arjessa ja antavat tietoa muun muassa arvioinnin yhdenvertaisuuteen liittyvistä seikoista. Julkaisu on laadittu vastaamaan erityisesti opettajien ja opettajankouluttajien osoittamaan tutkimustarpeeseen sekä tuomaan esiin moninaisia lähestymistapoja taide- ja taitoaineiden arvioinnissa.

Julkaisun kirjoittajissa on mukana sekä pitkän linjan opettajankouluttajia ja taidekasvatuksen tutkijoita että kentällä toimivia alan kehittämiseen ja tutkimukseen mukaan lähteneitä osajia kaikista taide- ja taitoaineista.

Artikkelit muodostavat moniäänisen kokonaisuuden, joka lukijan taustasta riippumatta voi tarjota kiinnostavia tulokulmia niin oman arviointiosaamisen kehittämiseen kuin aihepiirin tutkimusperustaiseen tarkasteluunkin. Artikkelit aukaisevat uusia tutkimuksellisia näköaloja ja kutsuvat myös oppiainerajat ylittävään yhteistyöhön.

ANNE-MARIA MAGGA

SIIDAN LAIT

Saamelaisen poronhoidon oikeusperiaatteet ja -teoria.

Vastapaino 2024

VÄITTELIJÄN KOMMENTTI:

Olen saamelainen poronhoitaja Kalkujärven siidassa, joka on yksi tutkimuksen kohteena olevista siidoista, ja olen lapsuudesta saakka kasvanut poronhoidon parissa. Olen omassa elämässäni nähnyt, kuinka poronhoitolaki on ristiriidassa saamelaisen siidajärjestelmän kanssa. Olin väitöstutkimuksen alkutaipaleella tutkijavaihdossa Kanadassa, ja siellä alkuperäiskansat tutkivat ja elvyttivät omia lakejaan. Tästä inspiroituneena osallistuin Victorian yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan kesäkursille, jossa opiskelin alkuperäiskansojen oikeudellisia menetelmiä tieteenalan johtavien tutkijoiden ohjauksella. Se auttoi minua tutkimaan saamelaisen poronhoidon omia lakeja. Seuraavaksi aloitan post doc -tutkimuksen Lapin yliopistossa Suomen Akatemian rahoittamassa ja Sanna Valkosen johtamassa Sámi political practices and thought in co-becoming with nature -hankkeessa, jossa työskentelen seuraavat kolme vuotta. Aion jatkaa saamelaisen poronhoidon tutkimista myös tulevaisuudessa.

Miten siidajärjestelmän lait toimivat nykypäivänä käytännössä ja teoriassa? Tutkimuksessa käy ilmi, että saamelaisilla on edelleen omia lakeja ja oikeusperiaatteita poronhoitoon ja maankäyttöön liittyen. Tutkimuksen lähtökohtana on alkuperäiskansaoikeuden tieteenalan käsitys siitä, että alkuperäiskansoilla on ollut omat oikeusjärjestelmänsä ja lakinsa kauan ennen kolonialismia ja että ne ovat selvinneet tähän päivään saakka. Alkuperäiskansat ovat kautta aikain säädelleet keskinäisiä suhteitaan ja elinkeinojaan omien lakiansa avulla

Väitös haastaa oletuksen, että vain valtiot voivat säätää sitovaa oikeutta. Kirjassa tarkastellaan siidajärjestelmän toimintaa Käsivarren, Kaldoavain ja Näkkälän paliskunnissa Suomessa. Aineistona ovat saamelaisten poronhoitajien haastattelut, saamelainen kertomaperinne sekä tutkijan omat kokemukset. Tutkimuksessa tarkastellaan myös, millainen on siidan lakien taustalla vaikuttava oikeudellinen ja poliittinen ajattelu.

ANNE-MARIA MAGGA

Tutkija Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa

- Filosofian maisteri, Oulun yliopisto
- Asuu Enontekiöllä perheensä kanssa, johon kuuluu puolison lisäksi 7-vuotias poika ja Čebo-koira
- Vapaa-ajalla liikkuu luonnossa ja pelaa sählyä.

KIDE

käytävägallup

Koonnut SARI VÄYRYNEN

Ketä haluaisit kiittää ja mistä?

Kide-lehti kysyi yliopistolaisilta kiitosten kohteita gallupissaan, johon pystyi vastaamaan post-it-lapuilla yliopiston pääaulassa. Tässä osa vastauksista.

tyhöstävää
♥ siitä, että
on elämäni valo
♥ ☺

PORON-
KUSEMAN
Järjestäjiä
♥

KIIITOS ☺
KOIKO
YLIOPISTON
VAHTIME-
TARIT

Aktivisteja
tärkeistä
duunista!
♥

KIVOJA
KOULUKAMUJA,
KUN NE TEKEE
MUN KOULU-
JESTA HAUSKAA

LAPIN YLI-
OPPILASTEATTERIA
PARHAASTA HAR-
RASTUKSESTA JA
ROHKAISEMKESTA
KAIKEN
KOKEMEMISEEN

ÄITIÄ
JA
ISKÄÄ

Keittöön
tateja ♥
+ setiä
+ muunsuku-
puolisia

ITSEÄNI
ETIÄ
OLEN TÄSSÄ
♥

Aurinkoa,
kun se jaksaa
hoosta joko
noinu

KIIITOS ♥
KAIKKI
YLIOPISTON
OPETTAJAT

ystävällisiä
ihmisiä,
lempeys tekee
☺ hyvää ♥

KÄMPPIKSIÄ
HYVISTÄ
JUTUISTA JA
LAATUSEURASTA

hyvästä
seitifileesta
🐟

Ystäviä ♥
tuki ja turva

LUKUNURKKA

Robinson Jeffers:
Selected Poems, 1963

Luen enemmän runoutta kuin romaaneja. Ehkä siksi, että runo jättää enemmän tilaa lukijan tulkinnoille eli omille ajatuksille ja tunteille. Jeffersin runot ovat tarjonneet minulle tarttumapintaa jo 35 vuotta, aina uudelleen, erilaisista näkökulmista.

Jeffers puuttuu antologioista, mutta Charles Bukowski ihaili häntä. Hänen aiheitaan olivat luonnon pyhyys, sodan turhuus sekä ihmisen eksyminen nyky maailman ideologioiden ja dogmien ajatusviidakossa.

Vieraantuneena, sotaa vastustavana opiskelijana, länsimaalaisen ihmiskunnan yleisestä suunnasta huolestuneena aikuisena, planeetan tuhosta kauhistuneena isänä, mutta myös eräkävijänä Lapissa – aina uudelleen olen löytänyt Jeffersistä hengenheimolaisen.

JÖRN SEVERIDT

Kulttuurienvälisen viestinnän lehtori

TYÖPÄIVÄNI

Työntekijä:

Paula Kassinen, startup- ja innovaatioasiantuntija, LUC TKI-yksikkö

Työpaikka:

Lapin yliopisto ja Lapin AMK

KUVAT ELLI ALASAARI

Startup- ja innovaatioasiantuntijan työpäivä

8.00 Aloita työpäivä -leimaus onnistuu Repossa, ja aamu pääsee käyntiin. Vastaa sähköposteihin ja käyn läpi viestintää yrittäjyystapahtumaamme varten.

8.45 Haen teetä kahvihuoneesta ja luen luovan alan yritysrahoituksesta, josta puhuttiin eilisen seminaarissa.

9.00 Kokoustamme yhteiskunnallisen yrittäjyyden RYHTI-hankkeen projektipäällikkö Herttakaisa Herkkolan kanssa. Aiheena on hankkeen viestintä, ja käsittelemme nettisivusuunnitelmaa, podcast-ideoita sekä tulevaa vastuullisen yrittäjyyden tapahtumaa.

11.15 Lähdemme lounaalle. Työpaikkaliikuntaa tulee mukavasti, kun käymme paikan päällä toteamassa, että Petronella on kiinni.

11.45 Lisää liikuntaa tulee kävellessä AMKille. Törmään sisään päästyäni tuttuun kollegaani, joka kutsuu minut vierailemaan restonomiopiskelijoiden lähipäivään.

12.00 Osallistun New York Universityn professorin Eric Zimmermanin pelisuunnittelutyöpajaan. Tilaisuuden järjestää peliliiketoimintahanke Levelappi, jossa olen mukana. Työpajassa on mukana opiskelijoita ja henkilökuntaa sekä yliopistolta että AMKista. On kiva nähdä, miten innolla osallistujat heittäytyvät tehtäviin.

14.00 Kahvituolla ehdin jutella hetken muutaman kollegan kanssa.

17.00 Aika riensi työpajassa. Tarkistan vielä nopeasti sähköpostit ja sitten kotiin.

” Päivä ei ollut pitkän työpajan vuoksi ihan tyypillinen, sillä usein aika kuluu koneen ääressä ja Teams-palaverissa. Oli kiva nähdä molempien korkeakoulujen opiskelijoita ja kollegoita naamakkain.

Voimapaikkani

JOUKO NUOTTILA

Mummoni ja äijini perustivat sotien jälkeen pienen maa- ja metsätilan Kittilän kunnassa sijaitsevaan syrjäkylään. Palsta rajoittuu Kulkujokeen, joka saa alkunsa kansallispuiston kerojen kaltioista ja laskee lopulta mereen osana Kemijokea. Joella käytiin sääskien keskellä uimassa kesäisin ja kevättalvisin sen jäällä istuttiin pilkillä tuntitolkulla. Vietettyäni 25 vuotta maalikylissä kaipuu kävi liian suureksi, ja nyt asumme samaisella tilalla. Kulkujoen rannalla aika ja ihminen asettuvat oikeisiin mittasuhteisiinsa: ihmisen aika on lyhyt, joen pitkä. Kuten Pink Floyd asian lakonisesti Sorrow-kappaleessaan ilmaisi: ”time pass, the river roll”. Joen äärellä istuessa ymmärtää kaikkeuden suuruuden, samalla myös työelämän kiireet ja stressi kutistuvat.

JOUKO NUOTTILA

Tutkijatohtori, oikeustieteiden tiedekunta

hiutaleita

AINI LINJAKUMPU

Professori,
yhteiskuntatieteiden tiedekunta

” Pitäisikö tieteen nimenomaan pyrkiä utooppiseen ajatteluun?

ANNA MUOTKA

UTOOPPISTA TIEDETTÄ

Utopioiden kehittäminen on usein jätetty poliitikoille, taiteilijoille tai uskontojen edustajille. Tätä tehtävää he ovat toteuttaneet historian saatossa monilla onnistuneilla ja epäonnistuneillakin tavoilla.

Nykyisessä kyynisessä ja rationaalisuutta korostavassa ajassa utopiasta puhuminen ei ole ainakaan politiikan valtavirtaa. Poliitiikan päätökset on valjastettu näennäisen rationaalisuuden ja taloudellisten välttämättömyyksiä kaapuun.

Tätä sanomaa levitetään myös tieteen maailmaan. Mutta miten tähän ajattelutapaan suhteutuisi tiede, jonka tarkoituksena olisi tutkia, kehittää ja testata utopioita? Onko utooppinen tiede ajatuksellisesti mahdollista, hattaramaista ja ideologista kuvittelua, johon oikean tieteen ei pitäisi sekaantua?

Vai pitäisikö tieteen nimenomaan pyrkiä utooppiseen ajatteluun?

Tieteen utopiat ovat tulevaisuuden toivelojen hahmottamista tieteellisin keinoin. Se ei ole sinänsä tulevaisuudentutkimusta, vaikka utopia-ajattelu nähdään tulevaisuudentutkimuksen eräänä lähestymistapana.

Utooppinen tiede voitaisiin ajatella tapana laittaa oma tutkimus jonkinlaiseen perspektiiviin. Tuottaako tutkimus näköaloja siitä, millainen on toivottava tulevaisuus? Tai näköaloja siitä, miten ratkaista isoja tai vähän pienempiä ongelmia? Mikä on oman tutkimuksesi utopia-kerroin?

Yhteiskunta- ja humanististen tieteiden pitäisi ottaa tieteen utopia-vaikuttavuus haltuunsa ja pyrkiä luomaan utooppista tiedettä. Tämä siitäkkin huolimatta, että nykyään on kovasti muodikasta hutkia ”hyödyttömiä” ihmistieteilijöitä.

Eräänlaista utopiaa on harjoittanut myös opetusministeriö, joka alkuvuodesta antoi rahoituksen 1 000 tohtorin pilotille. Sen tavoitteena on ollut tohtorituotannon kiihdytysajot ja siitä saatavan henkisen pääoman siirtäminen erityisesti taloudellisen kasvun uralle.

Mitä jos pilotin avulla olisi palkattu vaikkapa 200 tohtoriopiskelijaa luonтокadon estämisen ja toiset 200 tohtoriopiskelijaa globaalien rauhan toteuttamisen tutkimiseen? Kehittämään utopioita siitä, mikä ei ole näkyvillä tai mitä ei ole välttämättä pystytty edes ajattelemaan. Utopiat ovatkin tapa kurkottaa ratkaisujen mahdollisuuksia yli tavanomaisen.

Utooppisen tieteen kehittäminen on hyödyn näkökulmasta hankalaa. Luonтокadon ja globaalien rauhan kaltaiset kysymykset eivät automaattisesti realisoidu suomalaisten yritysten tai ihmisten arjessa välittömästi. Mutta niillä on väistämättä seurauksensa kaikkeen taloudelliseen toimintaan ja sen edellytyksiin kaikkialla maapallolla, niin lappilaisilla sivukylillä kuin maailman metropoleissa.

Ota meihin yhteyttä: ulapland.fi/kide

Juttuvinkit. Osoitteenmuutokset. Tilaukset ja tilauksen peruuttamiset.

Verkkosivuiltamme löydät kaikki numerot vuodesta 2010 alkaen.

Tervetuloa lukemaan!

Kuvittele paras
mahdollinen
maailma.

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND